

Univerzita Karlova

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav politologie

Bakalářská práce

Vladimír Krigl

**Tchaj-wan a jeho vliv na vzájemné vztahy
a soupeření mezi USA a ČLR**

Taiwan and its influence on mutual relations and rivalry between the USA
and the PRC

Praha 2022

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Slačálek, Ph.D.

Abstrakt

Práce se zaměří na to, jaký vliv má Tchaj-wan na vzájemné vztahy a soupeření mezi Čínou a Spojenými státy americkými. Práce se zaměří zejména na dění po roce 2012, kdy do úřadu čínského prezidenta nastupuje Si Ťin-pching, což má za následek proměnu čínské zahraniční politiky. Zkoumání bude prováděno s využitím teoretických konceptů Thúkýdidovy pasti a bezpečnostního dilematu. V druhé části práce bude s využitím scénáristické metody zkoumáno, co by pro obě velmoci znamenala změna nynějšího statu quo na Tchaj-wanu.

Abstract

This thesis will focus on what influence Taiwan has on the mutual relations and rivalry between China and the United States of America. The thesis will focus mainly on the events after 2012, when Xi Jinping took office as the Chinese president, which resulted in a transformation of Chinese foreign policy. The research will be conducted using the theoretical concepts of the Thucydides Trap and the Security Dilemma. In the second part of the thesis, using the scenario method, it will be investigated what a change in the current status quo in Taiwan would mean for both superpowers.

Klíčová slova

Tchaj-wan, Spojené státy, Čína, Thúkýdidova past, bezpečnostní dilema, scénáře, hegemonie, asijsko-tichomořský region

Key words

Taiwan, United States, China, Thucydides Trap, Security Dilemma, scenarios, hegemony, Asia-Pacific

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně.
2. Prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány.
3. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.

V Praze dne 17.7.2022

Vladimír Krigl

Poděkování

Mé poděkování za odborné rady, připomínky a projevenou trpělivost při vzniku této bakalářské práce patří PhDr. Ondřeji Slačálkovi, Ph.D..

Obsah

Úvod	1
1 Metodologie a historický kontext Tchaj-wanu.....	3
1.1 Bezpečnostní dilema v mezinárodní politice.....	3
1.2 Thúkýdidova past	3
1.2.1 Kritici Allisona	5
1.3 Historické reálie Tchaj-wanu	6
1.3.1 Počátek konfliktu.....	6
1.3.2 Čínsko-americké sbližování	7
1.3.3 Reforma režimu a vznik nových stran	7
1.3.4 Zlepšování vztahů mezi ČLR a Tchaj-wanem	8
1.3.5 Opětné ochlazení a současné tchajwanské nálady	9
2 Tchajwanská politika a politika ČLR a USA v oblasti.....	10
2.1 Smlouvy a jednání ovlivňující situaci v tchajwanské úžině.....	11
2.1.1 Three US-PRC joint communiqués.....	11
2.1.2 Taiwan relation act (TRA)	12
2.1.3 The Six Assurances.....	13
2.1.4 Konsenzus z roku 1992	14
2.1.5 Anti-Secession Law	14
2.2 Čínská politika a její postoj vůči Tchaj-wanu	15
2.3 Americká politika vůči Tchaj-wanu.....	16
3 Události ovlivňující tchajwanský konflikt	18
3.1 Změna orientace politiky Obamovy administrativy	18
3.1.1 Čínská reakce na <i>Pivot to Asia</i>	19
3.1.2 Tchaj-wan a <i>Pivot to Asia</i>	19
3.1.3 <i>Pivot to Asia</i> a jeho vliv na bezpečnostní dilema a Thúkýdidovu past	19
3.2 Společné setkání prezidentů ČLR a Tchaj-wanu v roce 2015	20
3.2.1 Výsledky setkání pro Tchaj-wan	21
3.2.2 Výsledky setkání pro Čínu.....	22
3.2.3 Reakce Spojených států na setkání	22
3.2.4 Setkání a bezpečnostní dilema	23
3.2.5 Vliv setkání na Thúkýdidovu past	24
3.3 Vláda prezidentky Cchaj a čínský vojenský tlak na Tchaj-wan	24
3.3.1 Bezpečnostní dilema a současný vývoj.....	27
3.3.2 Thúkýdidova past a současný vývoj.....	27

4	Možné scénáře skrze změnu statu quo na Tchaj-wanu	29
4.1	Scenáristika.....	29
4.2	Scénáře Allisona a Ringena.....	31
4.2.1	Scénáře Allisona	31
4.2.2	Scénáře Ringena	32
4.3	Psaní vlastních scénářů.....	33
4.4	Scénáře zabývající se tchajwanskou otázkou	34
4.4.1	Určení <i>předem daných skutečností</i>	34
4.4.2	Možné naplnění Thúkýdidovy pasti.....	35
4.4.3	Spojení Tchaj-wanu s ČLR skrze vůli občanů Tchaj-wanu.....	38
4.4.4	Vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu a následný útok Číny	40
4.4.5	Černá labuť: Změna čínské moci a vláda Čínské republiky.....	42
	Závěr.....	45
	Použitá literatura.....	47
	Literatura.....	47
	Webové stránky	50

Úvod

Soupeření mezi Čínskou lidovou republikou a Spojenými státy americkými patří v dnešní době mezi nejdiskutovanější témata mezinárodní politiky. Oba státy jsou totiž jejími nejmocnějšími aktéry. Vývoj vzájemných vztahů mezi těmito velmocemi ovlivňuje velké množství faktorů. Tato práce se zaměří na to, jak vzájemný vztah a soupeření mezi ČLR a USA ovlivňuje Tchaj-wan. Ostrovní a mezinárodně neuznávaný stát, který se může zdát svou rozlohou jako geopoliticky bezvýznamný, se opakovaně stával a stává předmětem sváru mezi oběma světovými velmocemi. Je to především z důvodu odlišných představ USA a ČLR na to, jak by mělo být s Tchaj-wanem zacházeno.

Hlavní zkoumaná otázka této práce zní: Jakým způsobem Tchaj-wan ovlivňuje vzájemné vztahy a soupeření mezi ČLR a USA? Na tuto otázku se pokusím odpovědět pomocí teorie bezpečnostního dilematu a konceptu Thúkýdidovy pasti. Dalším předmětem zkoumání práce je stabilita nynějšího statu quo na Tchaj-wanu. V poslední části práce je pomocí scénářistické metody zkoumáno, jaké varianty vývoje by mohly nastat při případné změně nynějšího statu quo v tchajwanské otázce.

Bakalářská práce se skládá ze čtyř kapitol s řadou podkapitol.

V první kapitole jsou popsány a vysvětleny koncepty a teorie, pomocí nichž je v následujících kapitolách zkoumáno, jak Tchaj-wan a události s ním spojené ovlivňují vztahy mezi USA a ČLR. V kapitole představím teorii bezpečnostního dilematu a koncept Thúkýdidovy pasti. Podkapitola Thúkýdidova past rozebere Allisonovu teorii a následně se zabývá i její kritikou od ostatních vědců.

Druhá kapitola se věnuje přístupu ČLR a USA k Tchaj-wanu. Důraz je kladen především na to, jakou pozici oba tyto státy vůči Tchaj-wanu zastávají a jakým způsobem ostrov využívají při dosahování svých mezinárodních politických cílů. Kapitola popisuje současnou politiku Tchaj-wanu vůči oběma velmocem. Součástí této kapitoly jsou i smlouvy a pojmy zásadní k pochopení vzájemných vztahů Washingtonu, Pekingu a Tchaj-peje.

Třetí kapitola popisuje konkrétní události, které se odehrály po reorientaci americké zahraniční politiky z Blízkého východu na asijsko-tichomořskou oblast. V této části se zaměřím na to, jak se proměnila politika ČLR vůči Tchaj-peji, poté co nastoupil do vedení ČLR prezident Si Ťin-pching v roce 2012. Je zde popsáno i sblížování Tchaj-wanu s ČLR, které vyústilo v setkání prezidentů ČLR a Tchaj-wanu. Důležitou událostí je i zvolení Cchaj Jing-wen

tchajwanskou prezidentkou, neboť tato politička razí mnohem agresivnější politiku vůči ČLR než její kuomintangský předchůdce.

Závěr každé události rozebírá, jaký vliv měla tato událost na bezpečnostní dilema mezi USA a ČLR, a zda konkrétní událost mohla mít za následek snížení nebo zvýšení pravděpodobnosti „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti mezi oběma velmocemi.

Čtvrtá a poslední kapitola se zabývá popsáním scenáristické metody a tvořením scénářů, jež by mohly nastat v případě změny statu quo v tchajwanské otázce. Kapitola obsahuje i porovnání a zhodnocení scénářů, které formulovali autoři Ringen a Allison, které cituji i v předchozích kapitolách práce. Dále představím vlastní metodologický postup, který se inspiruje a vychází z metodologických postupů Dytricha a Bernsteina.

Stěžejními pro kapitolu jsou čtyři scénáře, které se snaží odhadnout, co by mohlo následovat, pokud by byl narušen nynější status quo panující na Tchaj-wanu. První tři scénáře mají podobu přiměřeně pravděpodobných verzí budoucnosti. Poslední scénář popisuje krajně nepravděpodobný vývoj událostí v tchajwanském problému. Závěr práce rekapituluje obsah práce s ohledem na nejvýznamnější zjištění.

1 Metodologie a historický kontext Tchaj-wanu

1.1 Bezpečnostní dilema v mezinárodní politice

S pojmem bezpečnostního dilematu přišel v roce 1950 John Herz. Jeho teorie zkoumá bezpečnostní vztahy mezi několika aktéry (jednotlivci, skupiny, státy), kteří nepodléhají žádné nadřazené autoritě. Existence anarchické společnosti a absence nadřazené moci zapříčiňuje u aktéra vznik obavy o vlastní bezpečnost kvůli hrozbě útoku jiných aktérů. V takto nejistém prostředí se podle Herze přirozeně každý aktér (v případě této práce stát) bude chtít snažit zabránit ostatním ve svém zničení zajištěním vlastní bezpečnosti. Stát může zbrojit a zvyšovat svůj arzenál pouze proto, že nemůže věřit ostatním státům, že se ho nepokusí zničit.¹

Z pohledu okolních států se však zvyšování státní obranyschopnosti jeví jako příprava na útok proti druhému státu. Sousední stát tedy začne také zvyšovat svou bezpečnost, což může znovu znejistit stát, který původně zbrojil z důvodu zajištění vlastní existence. Každé zvyšování vojenské moci určitého státu znejistí ostatní státy a donutí je také maximalizovat svou sílu. Tento bludný kruh, který Herz nazval bezpečnostním dilematem, se dále stupňuje a s každým dalším zbrojením se zvyšuje pravděpodobnost vypuknutí války, která ovšem nepramení z dobyvatelské touhy státu, ale pouze ze snahy zajistit bezpečnost vlastního území, neboť v anarchickém systému se aktéři nemohou spolehnout na dohody o neútočení nebo zachování míru. Bezpečnostní nejistota vzniká také uzavíráním spojeneckých smluv nebo dohod o neútočení mezi ostatními státy. Nezúčastněný stát může mít pocit, že se státy tvořící alianci chystají proti němu spojit.²

Teorie bude aplikována na tchajwanské události, které se odehrály v nedávné době. Dojde ke zkoumání vlivu událostí na bezpečnostní dilema mezi USA a ČLR.

1.2 Thúkýdidova past

S teorií Thúkýdidovy pasti přišel americký politolog Graham Allison. Tato teorie je pojmenovaná po řeckém historikovi Thúkýdidovi, který žil v 5. století před naším letopočtem, a ve svém díle *Dějiny peloponéské války* popsal, jak vzestup Athén vyvolal v tehdejší hegemonovi Peloponésu Spartě obavy, aby ji Athény nepředčily ve svém vývoji a nestaly se tak mocnější, než je ona sama. „*Když se Lakedaimoňané usnesli, že smlouva byla porušena a*

¹HERZ, John H. Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World politics*. 1950, 2(2), s. 157.

²BARŠA, Pavel a Ondřej Císař. *Anarchie a řád ve světové politice: [kapitoly z teorie mezinárodních vztahů]*. Praha: Portál, 2008, s. 93-95.

*že je nutné začít válku, neučinili to ani tak proto, že by je přesvědčily řeči spojenců, jako spíš proto, že měli obavy z dalšího vzrůstu athénské moci, když viděli, že už jim je poddaná větší část Řecka.*³

Válka nakonec skončila porážkou Athén a vítězstvím Sparty. Pomocí tohoto příkladu přichází Allison s pojmem Thúkýdidovy pasti. Teorie říká, že pokud se navyšuje moc určitého státu, vzniká hrozba vytlačení a nahrazení stávajícího hegemonu oním vyzvatelským státem. Riziko vypuknutí války se tak mezi oběma státy dramaticky zvyšuje.⁴

Thúkýdidova past zpravidla vždy nemusí „sklapnout“ a může skončit tím, že vyzvatelský stát nynějšího hegemonu vystřídá, aniž by došlo k válce. K naplnění nemusí dojít ani v případě, pokud hegemon odrazí snahy vyzvatelského státu jej předčít jinými prostředky než ozbrojeným konfliktem. Sám Allison tvrdí, že z šestnácti případů Thúkýdidovy pasti čtyři z nich neskončily válkou (Velká Británie a USA v první polovině 20. století). V současnosti jsou podle Allisona USA a Čína chyceny do Thúkýdidovy pasti, přičemž USA představují hegemonu a ČLR je vyzvatelskou mocností. Allison je toho názoru, že válka mezi oběma státy není nevyhnutelná, ale pokud se trajektorie vztahů obou zemí bude vyvíjet nadále stejným směrem, je válka mezi oběma státy velmi pravděpodobným vyústěním.⁵

V případě soupeření ČLR a USA by mohlo dojít ke „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti ze stejného důvodu jako v případě soupeření Athén se Spartou, kdy Athény útočily na spojence Sparty, kteří po ní chtěli, aby Sparta v důsledku toho vyhlásila Athénám válku. Spojené státy by mohly vyhlásit válku ČLR právě kvůli některému z amerických spojenců v oblasti, jako je například Japonsko. Mohly by tak učinit i v případě čínského napadení Tchaj-wanu, kde je však reakce USA nejasná. USA by mohly využít útoku ČLR na své spojence k tomu, aby v konfliktu ukázaly svou vojenskou převahu. Dosáhly by tedy zadržení vlivu ČLR v oblasti, čímž by jí znemožnily další velmocenský vzestup.

Dilematem, zda se Tchaj-wan může stát příčinou „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti mezi ČLR a Spojenými státy, se zabývá třetí kapitola práce.

³THÚKYDIDÉS, překl. Václav Bahník. *Dějiny peloponéské války*. Praha: Odeon, 1977, s. 68.

⁴ALLISON, Graham T. *Osudová past: Spojené státy versus Čína a Thúkýdidovo poučení z dějin*. Praha: Prostor, 2018, s. 22.

⁵Ibid., s. 317.

1.2.1 Kritici Allisona

Allisonova teorie se nevyhnula kritice některých vědců. Arthur Waldron (odborník na čínskou historii) například napadá Allisonovu teorii s tím, že koncept Thúkýdidovy pasti spočívá ve skutečnosti, že ustanovená mocnost je tou, která začne válku proti vzrůstající mocnosti. Allison však do příkladu Thúkýdidovy pasti řadí i případy, kdy nastupující mocnost podnikne útok jako první proti ustanovené velmoci, jako tomu bylo například v rusko-japonské válce v roce 1904 nebo jako v případě hitlerovského Německa ve druhé světové válce.⁶

Z Allisonovy teorie však nutnost vyhlášení války ze strany hegemonu nevyplývá. Pokud by Allison tuto podmínku vyžadoval, tak by bylo nelogické, aby pracoval s příklady, kdy válku začal vyzvatelský stát (např. rusko-japonská válka). Koncept Thúkýdidovy pasti spočívá v soupeření hegemonu s vyzvatelskou mocností, kdy mezi nimi roste napětí a hrozba války. Pro Allisona není důležité, jestli válku začal hegemon nebo vyzvatelská mocnost. Z toho vyplývá, že Waldron Allisonovu teorii Thúkýdidovy pasti nepochopil správně.

Waldron dále tvrdí, že Allison nemá příliš mnoho znalostí o čínské historii. Dokonce ani neovládá čínský jazyk, který je k pochopení čínské mentality stěžejní. Jeho úsudek je tedy ovlivněn „čínskou horečkou“ a rozvojem čínské vojenské síly. Zaslepen těmito faktory opomíjí důležité překážky, se kterými se současná Čína musí potýkat (vnitropolitické problémy, emigrace atd.). Pro Čínu by podle něj znamenala válka s USA zničení všeho, co vybuodovala od smrti Mao Ce-Tunga, kdy proměnila svou politiku a začala se otevírat světu.⁷

Dalším vědcem, který si myslí, že mezi ČLR a USA neexistuje Thúkýdidova past, je Richard Hanania z Kolumbijské univerzity. Podle tohoto vědce se z historické perspektivy ČLR chová spíše jako mocnost, která chce udržet svůj status quo, než jako potencionální agresor. Dokládá to na příkladu, kdy Čína svůj imperialistický záměr směřuje jen proti dvěma oblastem (Hongkong a Tchaj-wan), u kterých navíc USA uznaly, že jsou součástí principu jedné Číny. Pro Spojené státy čínský imperialistický záměr vůči Tchaj-wanu a Hongkongu nepředstavuje ohrožení americké bezpečnosti. Hanania tvrdí, že ambice Číny jsou více než umírněné.⁸

Osobně s názorem Hananii nesouhlasím. Pokud by totiž ČLR dostala dvě zmiňované oblasti pod kontrolu, mohlo by ji to povzbudit v dobytelském počínání. ČLR by tak byla

⁶WALDRON, Arthur. There is no Thucydides Trap. Supchina [online]. 12.6.2017 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://supchina.com/2017/06/12/no-thucydides-trap/>

⁷Ibid.

⁸HANANIA, Richard. There Is No Thucydides Trap Between the U.S. and China [online]. 8.6.2020 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: https://www.realcleardefense.com/articles/2020/06/08/there_is_no_thucydides_trap_between_the_us_and_china_115359.html

motivována rozšiřovat své území i v oblastech, které jsou pro Spojené státy nebo jejich spojence z bezpečnostního hlediska stěžejní. Důkaz, že ČLR nesměřuje svůj imperialistický záměr pouze proti Hongkongu a Tchaj-wanu, jak tvrdí Hanania, je jasně patrný například ve výstavbě umělých ostrovů v Jihočínském moři. ČLR využívá umělých ostrovů, na kterých buduje vojenské základny, za účelem prosazování svých územních nároků na sporná území v oblasti Jihočínského moře.⁹

1.3 Historické reálie Tchaj-wanu

1.3.1 Počátek konfliktu

Tchaj-wan byl po několik století součástí čínské říše. Roku 1895 se stal japonskou kolonií. V roce 1945, kdy bylo Japonsko poraženo ve druhé světové válce, byl tento ostrov opět navrácen Číně.¹⁰

Pevninská Čína nahlížela na obyvatele Tchaj-wanu jako na zrádce, poněvadž neoponovali japonské nadvládě. Tamější obyvatelstvo bylo tedy ze strany pevninské vlády perzekuováno. V roce 1947 docházelo k demonstracím ze strany Tchajwanců proti způsobu vlády a zákrokům kuomintangské správy, která demonstrace definovala jako komunistické protesty, přestože Tchajwanci neměli žádné konexe s čínskými pevninskými komunisty. Povstání rodilých Tchajwanců začalo 28. února 1947. Toto povstání dostalo název incident 228.¹¹ Při protestech a v době kuomintangské vlády bylo uvězněno desetitisíce původních obyvatel Tchaj-wanu, kteří představovali pro vládu Kuomintangu (KMT) politickou hrozbu. V roce 1947 byl nad celým ostrovem ze strany KMT vyhlášen výjimečný stav, který trval až do druhé poloviny 80. let.¹² Ke konci roku 1949 byly národní vládní síly (Kuomintang) Čankajška¹³ poraženy komunistickou armádou Mao Ce-tunga na území pevninské Číny.

Čankajšek spolu s částí jeho vojenských sil a tehdejší vládou utekl na Tchaj-wan. Na ostrově chtěl přeskupit své síly a pokusit se znovu získat vládu nad územím pevninské Číny. Na Tchaj-wan v této době přišlo 1,5 milionu obyvatel podporujících Čankajškův režim. To ještě

⁹Čína dokončuje umělé ostrovy v Jihočínském moři, aby zdůraznila své nároky [online]. [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/svet/clanek/cina-dokoncuje-umele-ostrovy-v-jihocinskem-mori-aby-zduraznila-sve-naroky-306963>

¹⁰FÜRST, Rudolf. Tchaj-wan – mladá čínská demokracie. *Mezinárodní vztahy*. 2004, 39(3), s. 7.

¹¹Vláda KMT se snažila incident 228 vymazat z dějin. V roce 1995 při 48. výročí tohoto masakru prezident Li Teng-chuej pronesl formální omluvu jménem vlády rodinám obětí tohoto masakru. V roce 1997 se 28. únor stal na Tchaj-wanu státním svátkem.

¹²COPPER, J.F. *Taiwan: Nation-State or Province?* Routledge, 2019, s. 61-62.

¹³Vůdce Kuomintangu a bývalý prezident Čínské republiky. Zemřel v roce 1975.

zhoršilo už tak napjaté vztahy mezi původními obyvateli ostrova a přistěhovalci z pevninské Číny, kteří na Tchaj-wan přišli po druhé světové válce.

Maova Čínská lidová republika vznesla nárok na území Tchaj-wanu na základě dohody, podle které měl být po porážce Japonska Tchaj-wan navrácen Číně. V roce 1950 Mao plánoval invazi na Tchaj-wan. Ta ale musela být odložena kvůli počínající válce v Koreji.¹⁴ Této situace využil Kuomintang a vyjednal od Spojených států amerických garanci bezpečnosti ostrova. Tchaj-wan se kvůli korejské válce a protikomunistické rétorice svých vůdců stal cenným členem západního bloku. Čínská republika (tchajwanský režim) dále pokračovala v reprezentaci v OSN. Vzhledem k polarizaci světového společenství měl v následujících letech Kuomintang ekonomickou i vojenskou podporu ze strany USA.¹⁵

1.3.2 Čínsko-americké sblížení

Změna pro KMT a celý Tchaj-wan přichází v 70. letech 20. století, kdy USA mění svou politiku vůči Pekingu. V tento okamžik se USA snaží normalizovat své vztahy s ČLR z důvodu získání silného spojence proti SSSR. Tchajwanský režim se tak ocitl v mezinárodní izolaci, i když měl stále zaručenou bezpečnostní garanci od USA.¹⁶ V roce 1971 nastává situace, kdy je ČLR přijata do OSN, zatímco Čínská republika je z organizace vyloučena.¹⁷

Tchaj-wan má v letech sblížení USA s ČLR velmi složitou pozici, poněvadž se od něj odvrací jeho jediný mezinárodní ochránce. V roce 1979 však přijal americký Kongres zákon Taiwan Relations Act (TRA). Spojené státy poskytly přijetím TRA Tchaj-peji záruky jak v ekonomické, tak ve vojenské sféře. TRA obnovil vztahy Tchaj-wanu a USA na téměř oficiální úroveň. Představitelé ČLR proti přijetí zákona protestovali a prohlašovali, že se nehodlají vzdát možnosti použití vojenské síly proti Tchaj-wanu. Peking tuto pozici zastává i v současné době.¹⁸

1.3.3 Reforma režimu a vznik nových stran

Aby se kuomintangské síly na Tchaj-wanu udržely u moci, musely umožnit obyvatelstvu širší politickou participaci. Tato proměna režimu se odehrála v průběhu osmdesátých let, kdy prezident Ťiang Ťing-kuo (syn diktátora Čankajška) zvolil svým nástupcem rodilého

¹⁴COPPER, J.F. *Taiwan: Nation-State or Province?* Routledge, 2019, s. 62-64.

¹⁵ibid., s. 65.

¹⁶FÜRST, Rudolf. Tchaj-wan – mladá čínská demokracie. *Mezinárodní vztahy*. 2004, 39(3), s. 8.

¹⁷COPPER, J.F. *Taiwan: Nation-State or Province?*. Routledge, 2019, s. 67.

¹⁸ibid., s. 69-70.

Tchajwance Li Teng-chueje. Tímto krokem byla umožněna personální obměna v KMT ve prospěch rodilých Tchajwanců. V druhé polovině osmdesátých let vznikla dokonce Demokratická pokroková strana (DPS) a v roce 1987 byl po čtyřiceti letech na ostrově zrušen výjimečný stav. Li Teng-chuej se stal prezidentem roku 1988.¹⁹

DPS zprvu nepředstavovala pro KMT větší problém, protože nebyla jednotná a ve volebních výsledcích se na počátku devadesátých let pohybovala okolo třiceti procent, což zajišťovalo KMT stále pohodlnou většinu. Problém pro Kuomintang nastal, když se z něj v roce 1993 odštěpilo konzervativní křídlo nesouhlasící s kroky prezidenta Li Teng-chueje a svou stranu nazvalo Nová strana.

Zásadní změna ve vedení Tchaj-wanu nastává v roce 2000, kdy v prezidentských volbách o dvě procenta vítězí opoziční kandidát DPS Čchen Šuej-pien. Li Teng-chuej byl o rok později vyloučen z KMT. Bývalý prezident Tchaj-wanu následně zakládá vlastní politickou stranu Alianci pro tchajwanskou jednotu, která spolupracovala s DPS.²⁰ Zelená aliance ve svých prohlášeních používala nacionalisticky mířenou rétoriku podporovanou výroky o tom, že KMT je loajální pevninské Číně a ne Tchaj-wanu. Čchen Šuej-pien byl zvolen i v prezidentských volbách v roce 2004. Jeho postoj vůči ČLR se postupem času velmi proměnil a za jeho vlády dochází k ochlazení vztahů mezi ČLR a Tchaj-wanem. Prezident Čchen tak navázal ve svém postoji vůči ČLR na svého předchůdce Li Teng-chueje, jenž na konci 90. let (v této době už nebyl prezidentem) začal podporovat nezávislost Tchaj-wanu a odsoudil tehdejší vyjednávací strategii ČLR: „jedna země – dva systémy“.

Provokativní Čchenova politika se nelíbila ani tehdejší Bushově administrativě a tchajwanský prezident upadl v nemilost. Ve druhém volebním období se Čchen a jeho okolí potýkalo s korupčními skandály a ekonomickou krizí, což mělo za následek, že v prezidentských volbách v roce 2008 vyhrál prezidentský kandidát KMT Ma Jing-ťiou.²¹

1.3.4 Zlepšování vztahů mezi ČLR a Tchaj-wanem

Vláda Ma Jing-ťioua trvala přes dvě prezidentská období a byla v zahraniční politice provázena deeskalací napětí mezi ČLR a Čínskou republikou. Už se nemluvilo o možnosti války mezi těmito dvěma zeměmi, jako tomu bylo za vlády bývalého prezidenta Čchena. Vztahy mezi Tchaj-wanem a USA se v důsledku deeskalace napětí mezi ČLR a ostrovem také zlepšily.

¹⁹FÜRST, Rudolf. Tchaj-wan – mladá čínská demokracie. *Mezinárodní vztahy*. 2004, **39**(3), s. 8-10.

²⁰Ibid., s. 10.

²¹COPPER, J.F. *Taiwan: Nation-State or Province?*. Routledge, 2019, s. 77-79.

Prezident Ma v roce 2010 vyjednal s ČLR dohodu nazvanou: *Economic Cooperation Framework Agreement* (ECFA), která měla napomoci k rozvoji vzájemných ekonomických vazeb mezi oběma regiony. Tuto dohodu ostře kritizovala DPS, která byla toho názoru, že dohoda způsobí závislost Tchaj-wanu na pevninské Číně. V druhém prezidentském období postihla Tchaj-wan ekonomická krize, která nahrávala DPS a jejím populistickým vyjádřením. DPS a její spřátelená média prohlašovala, že prezident Ma a strana KMT jsou komplici ČLR. Kandidáti KMT v důsledku kampaně vedené DPS utrpěli velkou porážku v roce 2014 v komunálních volbách.²²

1.3.5 Opětovné ochlazení a současné tchajwanské nálady

V roce 2016 DPS poprvé v historii získala většinu v Legislativním Dvoře. Ve stejném roce byla zvolena na post prezidenta Tchaj-wanu kandidátka DPS Cchaj Jing-wen. ČLR se v čele se Si Ťin-pchingem stavěla k nové tchajwanské vládě nepřátelsky a Tchajwanská vláda v reakci na chování pevninské Číny začala razit politiku nezávislosti Tchaj-wanu. Tchaj-wanu v té době napomáhal fakt, že se Trumpova administrativa dostala do obchodního sporu s ČLR. Tato událost sblížila a upevnila obě vlády. Cchaj Jing-wen obhájila prezidentský post i ve volbách v roce 2020.²³

²²ibid., s. 80-84.

²³ibid., s. 80-87.

2 Tchajwanská politika a politika ČLR a USA v oblasti

Tchaj-wan postrádá práva suverénního státu. Nemá zajištěno své přežití a není ze strany OSN považován a akceptován jako suverénní stát. Nemůže proto požívat ochrany a záruk nastavených mezinárodním systémem.²⁴ Z důvodu, že ČLR považuje Tchaj-wan za své území, nemá Tchaj-wan možnost vést zahraniční politiku.

Šang-su Wu²⁵ ve své knize *The Defence Capabilities of Small States: Singapore and Taiwan's Responses to Strategic Desperation* dochází k závěru, že pokud v pevninské Číně nenastane kolaps jako v Sovětském svazu, tak je patrně nevyhnutelné, že Tchaj-wan bude buď sloučen s ČLR, nebo jí bude anektován. Tyto dvě možnosti jsou podle něj pouze otázkou času.²⁶

Andrew T. H. Tan v díle *The Taiwan Issue: problems and prospects* cituje Michaela Handela, který je toho názoru, že slabé státy nejsou úplně slabé a mají určité možnosti, jak si zajistit svou bezpečnost nebo ji alespoň zvýšit. Jednou z možností je mít silnou a bojeschopnou armádu, která nemá za úkol zvítězit proti agresorovi. Její funkce spočívá v odrazení agresora od invaze, poněvadž by to pro něj mohlo znamenat velké ztráty. Další možnost, jak si zajistit vlastní bezpečnost, spočívá v tom, že slabý stát apeluje na silné státy mezinárodního pořádku a přesvědčí je k tomu, aby s ním uzavřely spojenectví nebo aby slabému státu garantovaly bezpečnost.²⁷

Tan dále říká, že Tchaj-wan využívá obě výše popsané možnosti, když investuje značné finanční částky do své armády, a navíc se těší historické podpoře Spojených států. Tchaj-wan z této podpory může v dnešní době těžit o to více především kvůli vzrůstající rivalitě mezi USA a ČLR.²⁸

Na Tchaj-wanu mezi nejsilnější strany patří Kuomintang a Demokratická pokroková strana. Nynější strana KMT se snaží hledat cesty ke sjednocení s pevninskou Čínou, ke kterému by mohlo dojít v budoucnu. Naproti tomu nacionalisticky zaměřená DPS usiluje o to, aby byl zachován nynější stav, který by se mohl v budoucnosti vyvinout v plnou nezávislost Tchaj-wanu, nebo ve sjednocení s ČLR podle toho, jaký vývoj si budou přát obyvatelé ostrova. Ti si

²⁴SCHREER, Benjamin. a Andrew T. H. (Andrew Tian Huat) TAN. *The Taiwan Issue: problems and prospects*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020, s. 22.

²⁵Výzkumný pracovník programu vojenských studií na S. Rajaratnam School of International Studies v Singapuru (RSIS).

²⁶SHANG, Su-wu. *The Defence Capabilities of Small States: Singapore and Taiwan's Responses to Strategic Desperation*. London: Palgrave Macmillan, 2016, s. 137.

²⁷SCHREER, Benjamin. a Andrew T. H. (Andrew Tian Huat) TAN. *The Taiwan Issue: problems and prospects*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020, s. 22-23.

²⁸Ibid., s. 23.

v nynější chvíli ve většině preferují zachování statu quo ostrova (de facto nezávislost) a vyhýbají se krajním řešením, tedy plné nezávislosti i sjednocení s ČLR.²⁹

V zahraniční politice Tchaj-wan proklamuje sílu svého demokratického zřízení, které je důležité pro partnerství se silnými státy, jako jsou USA, kde rovněž vládne demokratický systém.

Tchaj-wan není strategicky důležitým územím ve Východočínském moři pouze kvůli hlavnímu ostrovu, ale i kvůli několika souostrovím a ostrovům, které patří pod správu Tchaj-wanu. Tato území leží v těsné blízkosti ČLR a jsou i v blízkosti s ostrovy pod japonskou správou, což by v případě sjednocení Tchaj-wanu s ČLR znamenalo například pro Japonsko velké ohrožení vzhledem k poloze souostroví, které by Čína získala pod svou kontrolu.³⁰

2.1 Smlouvy a jednání ovlivňující situaci v tchajwanské úžině

2.1.1 Three US-PRC joint communiqués

Jedná se o tři uzavřená společná prohlášení mezi ČLR a USA v letech 1972, 1978 a 1982. Všechna prohlášení se týkala a měla určitý dopad na Tchaj-wan.

Šanghajské komuniké

V roce 1972 Nixonova administrativa prohlásila, že jak pevninští Číňané, tak tchajwanští Číňané jsou toho názoru, že existuje pouze jedna Čína, které je Tchaj-wan součástí. USA tento postoj obou skupin žijících na opačných stranách Tchajwanského průlivu nezpochybňují a podporují mírové jednání k vyřešení tchajwanské otázky, které musí probíhat mírovým způsobem a pouze mezi Číňany na obou stranách.³¹

Komuniké 1978

V roce 1978 v souvislosti s rozvojem diplomatických vztahů mezi ČLR a USA označily Spojené státy ve společném dokumentu vládu ČLR za jedinou zákonnou vládu Číny, čímž USA uznaly postoj ČLR, že Tchaj-wan je součástí Číny. Americká strana si ovšem vynutila na čínské

²⁹Ibid., s. 74.

³⁰Tchaj-wan spravuje například souostroví Ma-cu, které se nachází přibližně pouhých 60 námořních mil od japonského souostroví Rjúkjú.

³¹LAWRENCE, S. V. and W. M. Morrison. *Taiwan: Issues for Congress*. Congressional Research Service Report, 2017, s. 8.

straně toleranci udržování neoficiálních vztahů Washingtonu s Tchaj-pejí, které se v roce 1979 rozvinuly pomocí smlouvy TRA.³²

Komuniké 1982

Klíčovým bodem třetího komuniké byl americký prodej zbraní Tchaj-wanu, přičemž se v dokumentu uvádí, že Spojené státy nemají zájem razit z dlouhodobého hlediska politiku prodeje zbraní na Tchaj-wan. USA také tvrdily, že budou postupně omezovat prodej zbraní na ostrov, vzhledem k tomu, že se ČLR snaží dosáhnout dohody s Tchaj-wanem mírovými prostředky, což USA velmi oceňují.³³

Množství zbraní, které USA dodají na Tchaj-wan, bude ovlivněno jednáním Čínské lidové republiky vůči Tchaj-wanu. Pokud bude ČLR na Tchaj-wan vytvářet vojenský nátlak, tak mu budou USA poskytovat úměrné množství zbraní, které mu má zajistit dostatečnou sebeobranu. Pokud se ČLR bude chtít dohodnout s ostrovem mírovou cestou, nebude potřeba navyšovat objem dodávek amerických zbraní směřujících na Tchaj-wan.

2.1.2 Taiwan relation act (TRA)

Tento zákon byl přijat v roce 1979 a vznikl za účelem: *„To help maintain peace, security, and stability in the Western Pacific and to promote the foreign policy of the United States by authorizing the continuation of commercial, cultural, and other relations between the people of the United States and the people on Taiwan, and for other purposes.“*³⁴

Zákon poskytuje legislativní základ pro neoficiální vztah mezi USA a Tchaj-wanem. TRA určuje, že funkci amerického zastoupení na ostrově zastává Americký institut na Tchaj-wanu (AIT). Další bod umožňuje Spojeným státům prodávat Tchaj-wanu zbraně, které mu mají zajistit dostatečnou sebeobranu a bezpečnost. Tato pasáž se stala hlavním diskutovaným bodem třetího komuniké. ČLR s tímto bodem důrazně nesouhlasí, protože se tak pro ni stává těžší podniknout vojenskou operaci proti Tchaj-wanu bez výraznějších ztrát.

³²U.S.-PRC Joint Communique. American Institute in Taiwan [online], 1982 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.ait.org.tw/our-relationship/policy-history/key-u-s-foreign-policy-documents-region/u-s-prc-joint-communicue-1982/>

³³ibid.

³⁴Taiwan Relations Act (Public Law 96-8, 22 U.S.C. 3301 et seq.). American Institute in Taiwan [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.ait.org.tw/our-relationship/policy-history/key-u-s-foreign-policy-documents-region/taiwan-relations-act/>

Zákon také říká: „*The United States will make available to Taiwan such defense articles and defense services in such quantity as may be necessary to enable Taiwan to maintain a sufficient self-defense capability.*“³⁵ TRA tedy Spojené státy pevně nezavazuje k tomu, aby v případě napadení Čínskou lidovou republikou nebo jiným agresorem Tchaj-wan chránily. Zákon je formulován tak, aby bylo z jeho znění jasné, že v případě napadení ostrova ČLR bude obrana Tchaj-wanu Spojenými státy jednou z potencionálních variant. USA tímto zákonem odrazují ČLR od útoku na ostrov.³⁶

2.1.3 The Six Assurances

V roce 1982, měsíc před vydáním třetího komuniké mezi ČLR a USA, sdělila americká administrativa skrze AIT tchajwanskému prezidentovi Ťiang Ťing-kuovi šest záruk, které má Tchaj-wan od USA garantované i přes vyjednávání s ČLR.

Nejdůležitější zárukou pro Tchaj-wan bylo, že USA nestanovily datum ukončení prodeje zbraní Tchaj-wanu, které po nich žádala komunistická Čína. To pro ostrov znamenalo, že mu budou nadále poskytovány zbraně, díky kterým se zvýší jeho obranyschopnost před čínskou invazí. Mezi další záruky patří bod, ve kterém Spojené státy deklarují, že nejsou zprostředkovatelem mezi Tchaj-wanem a ČLR. S tím souvisí i následující bod, který ujišťuje Tchajwance, že USA nevyvinou tlak na Tchaj-pej, aby zahájila jednání s ČLR. Tchaj-wan má v tomto ohledu volnou ruku a podle The Six Assurances je pouze na něm, zda přistoupí k jednáním s pevninskou Čínou.³⁷

Dokument dále dává záruku Tchaj-wanu, že Spojené státy neplánují změnit svůj dlouhodobý zahraničně-politický postoj vůči ostrovu. V plánu amerických administrativ není ani revize zákona TRA, který je pro vzájemné vztahy mezi USA a Tchaj-wanem stěžejní. Posledním bodem The Six Assurances bylo, že komuniké mezi USA a ČLR nemá být chápáno tak, že prodej zbraní na Tchaj-wan bude nyní konzultován s ČLR.

V roce 2016 americké ministerstvo zahraničí znovu potvrdilo těchto šest záruk, čímž proklamovalo americkou ochotu spolupráce s ostrovem, na který se v té době stupňoval tlak ze strany ČLR.³⁸

³⁵ibid.

³⁶LAWRENCE, S. V. and W. M. Morrison. *Taiwan: Issues for Congress*. Congressional Research Service Report, 2017, s. 10.

³⁷Text - H.Con.Res.88 - 114th Congress: Reaffirming the Taiwan Relations Act and the Six Assurances as cornerstones of United States-Taiwan relations [online]. 2015-2016 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-concurrent-resolution/88/text/rfs>

³⁸ibid.

2.1.4 Konsenzus z roku 1992

V listopadu 1992 došlo v Hongkongu mezi ČLR a Tchaj-wanem skrze polooficiální organizace k ústní dohodě, která po několika jednáních vyústila v prohlášení, že obě strany Tchajwanského průlivu dodržují zásadu jedné Číny. Obě strany však tuto zásadu rozdílně interpretovaly. Pevninská Čína si pod tímto pojmem představovala vlastní vládu s tím, že Tchaj-wan má být její provincií. Tchajwanci naopak zastávali a zastávají názor, že mají nárok vládnout pevninské Číně. Přijetím konsenzu z roku 1992 daný politik nebo vládní strana souhlasí s tím, že na světě je pouze jedna Čína, a že Tchaj-wan s Čínou patří neoddělitelně k sobě.

Z jednání v Hongkongu neexistuje žádné komuniké nebo protokol. Termín konsenzus z roku 1992 byl vytvořen až v roce 2000 kuomintangským politikem Su Čchim.

Pro představitele ČLR je stěžejní, aby Tchaj-wan uznával konsenzus, poněvadž jeho přijetím akceptuje nedělitelnost územní celistvosti Číny a vzdává se tak snahy vyhlásit Tchaj-wan za nezávislý stát. Konsenzus je odmítán především politiky DPS, kteří jej považují za fiktivní.³⁹

2.1.5 Anti-Secession Law

Z pohledu ČLR je situace okolo Tchaj-wanu nevyřešenou národní otázkou. Z toho důvodu přijala 14. března 2005 ČLR takzvaný Anti-Secession Law (Zákon proti rozštěpení státu), který měl ochránit zájmy čínského národa. Zákon, který zdůrazňoval důležitost dodržování principu jedné Číny, byl přijat především z důvodu zabránění Tchaj-wanu v možnosti vyhlásit nezávislost. Pokud by tak Tchaj-wan učinil, je ČLR oprávněna v zájmu zachování suverenity a územní celistvosti zahájit proti Tchaj-wanu opatření, která budou nemírového charakteru. Zákon tedy opravňuje ČLR k vojenskému zásahu proti Tchaj-wanu v případě, kdy budou na ostrově patrné separatistické tendence.⁴⁰

Zajímavý je i třetí článek zákona, který říká: „*The Taiwan question is one that is left over from China's civil war of the late 1940s. Solving the Taiwan question and achieving national*

³⁹CHEN, Dean P. *US-China Rivalry and Taiwan's Mainland Policy Security, Nationalism, and the 1992 Consensus*. Cham: Springer International Publishing, 2017, s. 5-6.

⁴⁰Zákon proti rozštěpení státu [online]. 17.3.2005 [cit. 2022-07-09]. Dostupné z: <https://www.mfa.gov.cn/ce/cecz/cze/xwdt/t187811.htm>

*reunification is China's internal affair, which subjects to no interference by any outside forces.*⁴¹

Čína je toho názoru, že tchajwanský problém je zaviněn USA, a to ze dvou důvodů. Zaprvé kvůli americké angažovanosti v čínské občanské válce. Druhým důvodem je jejich podpora ostrova, která funguje až do současnosti, v podobě poskytování zbraní Tchaj-wanu. Čína bere tchajwanskou otázku jako vnitropolitickou záležitost, do které nemá právo zasahovat žádný cizí stát.

2.2 Čínská politika a její postoj vůči Tchaj-wanu

Pro dnešní čínské vůdce i pro čínskou komunistickou stranu samotnou je důležité, aby stávající režim trvající od roku 1949 vydržel nadále u moci. Pokud se vůdci dnešní Číny chtějí udržet v čele režimu, musejí se podle Ringena poučit z událostí, které se odehrály ve 20. století.

Hlavní poučení pro čínské vůdce plyne z kolapsu Sovětského svazu, který si ČLR brala za vzor, i když se v mnoha případech tyto dvě země, ve kterých panoval komunistický režim, nepohodly. Čína se po rozpadu SSSR utvrdila, že je nutné řídit stát pevnou rukou, aby nebyla ohrožena státostrana, ale také je nutné přiměřeně odměňovat své ovládané obyvatele. Odměňování občanů spočívá ve zvýšení prosperity obyvatelstva. Dále Čína nehodlá slevit z principu jedné Číny. Je pro ni stěžejní vyřešit tchajwanskou otázku a plně reintegrovat tento ostrov pod svou nadvládu. Zahraniční aktéři, kteří podle ČLR nemají právo do této záležitosti zasahovat, musí tuto skutečnost respektovat, pokud chtějí s ČLR nadále spolupracovat.⁴²

Tchaj-wan není jediným územím, kde má Peking vlastní zájmy. V roce 2012 tehdejší nový generální tajemník Si Ťin-pching přišel s novým diskurzem nazvaným „čínský sen“, jehož cílem mělo být oživení čínského národa a dosažení toho, aby Čína byla skutečně bohatá a silná země. Podle Si Ťin-pchinga má být „čínského snu“ dosaženo pomocí prosperující společnosti a budování silné socialistické země, která je ekonomicky, společensky a kulturně silná.⁴³ Po nástupu prezidenta Si začala ČLR vznášet nároky na sporná území, která pro ni představovala „životně důležité zájmy“.

⁴¹Anti-Secession Law adopted by NPC [online]. 14.3.2005 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z:

https://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2005-03/14/content_424643.htm

⁴²RINGEN, Stein a Jan KRIST. *Perfektní diktatura: Čína ve 21. století*. Praha: Academia, 2018, s. 19-25.

⁴³KARMAZIN, Aleš. Vytváření čínského snu: Proměna čínské politické modernity a zahraniční politiky. *Mezinárodní vztahy* . 2017, **52**(4), s. 54-55.

Politika Číny vůči okolním státům v Jihočínském a Východočínském moři po roce 2012 by se dala přirovnat podle Ringena k heslu „síla je právo“. Čína od okolních států vyžaduje respekt, který si je v některých případech schopna vynutit. Tato strategie však do konfliktu může vtáhnout třetí mocnost v podobě Spojených států, které mají v oblasti velké množství spojenců, jimž částečně garantují jejich bezpečnost.

Čínští vůdci se nejvíce obávají ztráty postavení ČLR v mezinárodním pořádku, jako tomu bylo ve „století ponižení“ (od poloviny 19. století do poloviny 20. století).⁴⁴

ČLR a prezident Si v tchajwanské otázce ostrovu slibují, že znovusjednocení by probíhalo podle formule „jedna země, dva systémy“. Pokud čínský režim nečeká stejný konec jako SSSR, tak je více než jisté, že jeho lídři budou i nadále prosazovat princip jedné Číny. Tedy že čínská suverenita a teritorium je nedělitelné. Aby v Tchajwanském průlivu panoval nadále mír, vyžaduje ČLR po Tchaj-wanu souhlas s principem jedné Číny. Od diplomatických partnerů ČLR je požadováno, aby její vládu uznali za jedinou legitimní vládu celé Číny. ČLR chce po ostatních zemích mezinárodního pořádku, aby souhlasily s tím, že nenavážou diplomatické vztahy s Tchaj-wanem. Navázání diplomatických vztahů s Tchaj-wanem by totiž znamenalo porušení politiky jedné Číny, a tím pádem i odvetné kroky ze strany ČLR.⁴⁵

2.3 Americká politika vůči Tchaj-wanu

Klíčovým pojmem americké politiky vůči Tchaj-wanu je strategická nejednoznačnost. Strategickou nejednoznačnost aplikovanou Spojenými státy je možné chápat jako dvojité odstrašení. Jedná se o strategii, kdy Spojené státy odstrašují ČLR od vojenského útoku na Tchaj-wan, poněvadž z amerického přístupu nemá ČLR jistotu toho, že USA nebudou v případě invaze ostrov bránit. Strategická nejednoznačnost je ovšem aplikovaná i na Tchaj-wan, kdy ostrov nemá od USA jednoznačnou záruku americké vojenské podpory v případě napadení ostrova, aby nezískal přílišnou jistotu a nevyprovokoval určitou akci (např. vyhlášením nezávislosti) útok ze strany ČLR.⁴⁶

Strategickou nejednoznačnost můžeme definovat jako kombinaci hrozeb a slibů, které mají obě strany konfliktu odradit od provokací a zajistit tak mír v Tchajwanském průlivu. Tento

⁴⁴Ibid., s. 26-29.

⁴⁵LAWRENCE, S. V. and W. M. Morrison. *Taiwan: Issues for Congress*. Congressional Research Service Report, 2017, s. 38.

⁴⁶CHEN, Dean P. *US Taiwan Strait policy: the origins of strategic ambiguity*. Boulder, Colorado: FirstForumPress, 2012, s. 45-47.

koncept poskytuje Spojeným státům značnou flexibilitu jednání. Během různých etap a krizí v oblasti se politické kroky amerických administrativ samozřejmě přikláněly více či méně k jedné ze stran konfliktu. Strategická nejednoznačnost však byla i v těchto obdobích zachována tím, že ČLR nezískala jistotu americké neutrality v případě vojenského vpádu na Tchaj-wan a Tchaj-wan nevyhlásil nezávislost, protože neměl jistotu americké podpory.⁴⁷

Spojené státy jsou jediným garantem národní bezpečnosti Tchaj-wanu. V dnešní době USA udržují s Tchaj-pejí těsné, avšak neoficiální vztahy, které se v průběhu historie, jak bylo zmíněno v první kapitole, utužovaly nebo ochlazovaly podle toho, jakou politiku zaujal v daném období Washington vůči ČLR. V dnešní době se Tchaj-wan těší významné podpoře Spojených států. Spojené státy nepodporují vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu, avšak zavázaly se k zajišťování bezpečnosti a zvyšování obranyschopnosti Tchaj-wanu prodejem zbraní ve smlouvě The Taiwan Relation Act podepsané v roce 1979.⁴⁸

USA jsou proti případné změně panujícího statu quo, který by byl vyvolán pouze jednou stranou konfliktu. Důležitost Tchaj-wanu pro USA spočívá i v ekonomické spolupráci. V roce 2018 byl Tchaj-wan devátým největším obchodním partnerem USA.⁴⁹

⁴⁷Ibid.

⁴⁸U.S. Relations With Taiwan. U.S. Department of State [online]. 31.8.2018 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-taiwan/>

⁴⁹Ibid.

3 Události ovlivňující tchajwanský konflikt

3.1 Změna orientace politiky Obamovy administrativy

Těsně před nástupem prezidenta Si Ťin-pchinga se tehdejší Obamova administrativa rozhodla reorientovat svou zahraniční politiku z Blízkého a Středního východu na asijsko-tichomořský region. Rozhodla se tak z důvodu rostoucí čínské moci, která začala ohrožovat americké zájmy. *Pivot to Asia* (název americké strategie) vznikl za účelem upevnění amerického mocenského postavení v oblasti. Strategie měla být odpovědí na růst vlivu ČLR v regionu a její aplikací se Barackova administrativa snažila o vyrovnání čínské moci. USA toho chtěly dosáhnout pomocí prohloubení vojenské spolupráce s jejich spojenci v regionu.⁵⁰

Pivot to Asia se skládal ze tří základních principů. První princip spočíval v zajištění bezpečnosti v oblasti v podobě prohlubování vztahů s americkými spojenci, dodržování mezinárodního práva, zvýšení americké vojenské přítomnosti v regionu, zapojení USA do regionálních organizací a budování kooperativního vztahu s pevninskou Čínou. Druhý princip měl rozvíjet prosperitu v regionu pomocí ekonomické spolupráce. Třetí princip se věnoval otázce lidských práv. Z tohoto principu je patrná snaha Spojených států prosazovat svobodu slova, náboženství a tisku v regionu.⁵¹

Tehdejší americká ministryně zahraničí Hillary Clintonová volala po větší angažovanosti USA v asijsko-tichomořské oblasti především z toho důvodu, že se v ní nachází jejich klíčoví spojenci a rychle rostoucí silné státy, jako je Indie, Indonésie a především Čína.⁵²

Clintonová prohlásila, že *Pivot to Asia* nemá sloužit k zastavení růstu Čínské lidové republiky: „*The fact is that a thriving America is good for China and a thriving China is good for America. We both have much more to gain from cooperation than from conflict.*“⁵³ Následně však dodala, že obě země mají určité neshody, které je nutno vyřešit, protože v případě selhání tohoto řešení by byla cena za něj pro obě země příliš vysoká.⁵⁴

⁵⁰SILOVE, Nina. The Pivot before the Pivot: U.S. Strategy to Preserve the Power Balance in Asia. *International security*. 2016, **40**(4), s. 47.

⁵¹ANDERSON, Nicholas D. a Victor D. CHA. The Case of the Pivot to Asia: System Effects and the Origins of Strategy. *Political science quarterly*. 2017, **132**(4), s. 597-599.

⁵²CLINTON, Hillary. „America’s Pacific Century,“. Foreign Policy[online]. 10.11.2011 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>

⁵³ibid.

⁵⁴ibid.

3.1.1 Čínská reakce na *Pivot to Asia*

Čínská reakce na větší angažovanost USA v regionu na sebe nenechala dlouho čekat. ČLR se k novému americkému postoji stavěla negativně, protože byla názoru, že se ze strany USA jedná o pokus zadržení a zabránění čínského rozvoje. Číně se samozřejmě nelíbilo posilování pout mezi USA a jejich spojenci v oblasti. Těžce snášela také to, že se Spojené státy neorientovaly pouze na své dlouhodobé spojence, ale snažily se rozvíjet spolupráci i s čínskými sousedy (Vietnam, Singapur).⁵⁵ Čínu dále pobuřoval fakt, že USA začaly navyšovat dodávky zbraní na Tchaj-wan. Čínští vůdci se obávali toho, že by dodávané zbraně mohly Tchajwance povzbudit k vyhlášení nezávislosti.⁵⁶

ČLR reagovala na americké počínání budováním umělých ostrovů s vojenskými základnami, kterých využívá k nárokování sporného území v Jihočínském moři. Čína také zvýšila svou vojenskou přítomnost ve Východočínském moři.⁵⁷

3.1.2 Tchaj-wan a *Pivot to Asia*

Reakce Tchaj-wanu na *Pivot to Asia* byla kladná, protože si od větší angažovanosti Spojených států v oblasti sliboval, že mu poskytne možnost zlepšit a upevnit především bezpečnostní vazby s touto velmocí. Tchaj-wan spatřoval v americké strategii možnost zlepšení ekonomických a kooperačních vazeb se Spojenými státy americkými. Tchaj-pej si však přála, aby avizovaná spolupráce probíhala, aniž by vyprovokovala Čínu k zásahu proti Tchaj-wanu, jelikož v té době docházelo ke zlepšování vztahů mezi ČLR a Tchaj-wanem.⁵⁸

3.1.3 *Pivot to Asia* a jeho vliv na bezpečnostní dilema a Thúkýdidovu past

Je zřejmé, že popsany americký postup a čínská reakce měly velký vliv na prohloubení bezpečnostního dilematu a zvýšení rizika „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti.

Prohloubení bezpečnostního dilematu spočívá především ve zvýšení americké přítomnosti v oblasti, čímž vzájemné soupeření a rivalita získá na intenzitě. Za eskalaci bezpečnostního dilematu se dá také považovat americká snaha prohloubit vojenskou spolupráci se spojenci v oblasti a úsilí Spojených států rozšířit síť spojenců o státy sousedící s

⁵⁵SHAMBAUGH, David. *China Goes Global : The Partial Power*. Oxford University Press, 2013, s. 77.

⁵⁶GOLDSTEIN, Avery. First Things First: The Pressing Danger of Crisis Instability in U.S.-China Relations. *International security*. 2013, **37**(4), s. 60.

⁵⁷ANDERSON, Nicholas D. a Victor D. CHA. The Case of the Pivot to Asia: System Effects and the Origins of Strategy. *Political science quarterly*. 2017, **132**(4), s. 614.

⁵⁸HUANG, David. *Asia Pacific Countries and the US Rebalancing Strategy*. New York: Palgrave Macmillan US, 2016, s. 218-220.

ČLR. Pokud USA, které Čína považuje za rivala, jednají a snaží se utvořit alianci se státem, se kterým má ČLR společné hranice, může Čína nabýt oprávněného dojmu obklíčení. V důsledku toho dojde ke stupňování vzájemné nedůvěry a nevraživosti mezi oběma aktéry.

Na druhou stranu je třeba říci, že každý suverénní stát má právo uzavírat dohody a aliance s jinými suverénními státy. USA se svým počínáním pouze snažily získat větší vliv a výhodné partnerství s ostatními státy mezinárodního společenství. Kdyby o spojenectví s USA státy sousedící s Čínskou lidovou republikou nestály, tak by jej neuzavřely. Zde možná Čínskou lidovou republiku trestá její politika vůči okolním státům, ke kterým se chová z pozice síly. Touto politikou usnadňuje Spojeným státům prohlubování vztahů s ostatními státy v regionu, protože se tyto státy cítí být ohrožené agresivním chováním ČLR.

O tom, že se jedná o prohloubení bezpečnostního dilematu mezi oběma státy, svědčí i čínská reakce na americké počínání, ze které je jasně patrné, že ČLR považuje chování USA pouze za pokus o zadržení jejího velmocenského rozvoje.

Dále je třeba zmínit, že tento krok Obamovy administrativy zvýšil riziko „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti. Zvyšuje se totiž riziko, že se ČLR nesmíří s tím, že jí USA brání ve snaze zaujmout hegemonické postavení v regionu, na který si čínští představitelé činí nárok. ČLR by mohla na americké mocenské rozšiřování reagovat tím, že by zaútočila na některého amerického spojence v oblasti. To ale s největší pravděpodobností neučiní, poněvadž by hrozilo, že USA budou bránit svého spojence, který je navíc suverénním státem. Válka s USA by mohla mít pro ČLR fatální následky.

Pevninská Čína se tak může pokusit odradit USA od angažování se v oblasti útokem na Tchaj-wan, který je podle principu jedné Číny její součástí. USA sice poskytují Tchaj-wanu zbraně a udržují s ním partnerství, ovšem riziko toho, že USA budou bránit Tchaj-wan před čínskou agresí, není tak vysoké, jako kdyby se ze strany ČLR jednalo o útok na suverénní stát. Kdyby se USA v případě čínské vojenské invaze rozhodly ostrov bránit, došlo by ke „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti mezi oběma velmocemi.

3.2 Společné setkání prezidentů ČLR a Tchaj-wanu v roce 2015

7. listopadu 2015 došlo ke schůzce prezidentů Tchaj-wanu a Čínské lidové republiky v Singapuru. Jednalo se o první takové setkání od roku 1949. Schůzka se uskutečnila i z toho důvodu, že tehdejší prezident Ma Jing-ťiou, který se dostal k moci v roce 2008, razil politiku oteplování vztahů ostrova s pevninskou Čínou. Za jeho vlády bylo s ČLR navázáno například

přímé letecké spojení, čínské firmy získaly přístup na Tchaj-wan a všeobecně došlo k větší provázanosti vztahů mezi Tchaj-wanem a ČLR. Oba lídři se setkali jako vůdci dvou stran a oslovovali se označením „pane“. Takovéto oslovení je v souladu s principem jedné Číny a značí vzájemný respekt mezi lídry.

Schůze obou mužů proběhla v přátelském duchu. Nebyly však podepsány žádné vzájemné dohody. Oba lídři si potvrdili, že chtějí podporovat a udržovat vzájemné mírové vztahy na základě uznání konsenzu z roku 1992.⁵⁹

3.2.1 Výsledky setkání pro Tchaj-wan

Prezident Ma si od setkání kromě zlepšení vztahů mezi Tchaj-wanem a ČLR sliboval také politické body na domácí politické scéně, tedy že by svým krokem ukázat Tchajwancům, že pokud se u vlády udrží Kuomintang, bude nadále vládnout v Tchajwanském průlivu klid a mír a nebude hrozit ozbrojený vpád ze strany Číny, poněvadž on a jeho strana umí s ČLR vycházet.

Snažil se tak pár měsíců před volbami přesvědčit tchajwanské veřejné mínění, že Kuomintang, který v té době ztrácel podporu na všech frontách, je pro Tchajwance správnou volbou.⁶⁰ Naplnit tento jeho cíl se mu ovšem nepodařilo, poněvadž ihned po oznámení a stanovení data setkání vypukly na Tchaj-wanu demonstrace řízené opoziční Demokratickou pokrokovou stranou. Demonstranti se obávali především čínského agresivního přístupu k ostrovu a dále toho, že KMT přijetím konsenzu z roku 1992 napomáhá ČLR připojit ostrov pod nadvládu Čínské lidové republiky. I z toho důvodu došlo ke zvolení tehdejší předsedkyně DPS Cchaj Jing-wen v prezidentských volbách v roce 2016.⁶¹

Je paradoxem, že setkání, které většina pozorovatelů považovala za dosavadní vrchol přátelských vztahů mezi ČLR a Tchaj-wanem, vyústilo ve zvolení kandidáta, který má k pevninské Číně odměřený vztah. Podle mého názoru za tuto změnu mohla hrozba změny statu quo na Tchaj-wanu. Pokud by KMT s pevninskou Čínou dále více spolupracoval, mohlo by dojít k úplnému pohlcení Tchaj-wanu ČLR. Proto Tchajwanci ve volbách volili kandidáta, který by v jejich očích zabránil změně statu quo.

⁵⁹Poprvé od roku 1949. Prezidenty Číny a Tchaj-wanu čeká historická schůzka. Čt24 [online]. [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1612918-poprve-od-roku-1949-prezidenty-ciny-a-tchaj-wanu-ceka-historicka-schuzka>

⁶⁰CHEN, Dean P. *US-China Rivalry and Taiwan's Mainland Policy Security, Nationalism, and the 1992 Consensus*. Cham: Springer International Publishing, 2017, s. 5-6.

⁶¹Ibid., s. 9-10.

3.2.2 Výsledky setkání pro Čínu

Prezident Si využil setkání k několika účelům. Zprvé ocenil dosavadní spolupráci s KMT probíhající od roku 2008. Bylo pro něj velmi důležité, že jeho protějšek veřejně uznal konsenzus z roku 1992. Tím byla ČLR ujištěna, že nedojde (alespoň prozatím) ke snahám vyhlásit nezávislost ostrova.

Si Ťin-pching si byl však dobře vědom situace, která v té době panovala na Tchaj-wanu a schůzku také využil k tomu, aby nepřímou varoval tehdejší nacionálně zaměřenou kandidátku na post tchajwanského prezidenta Cchaj Jing-wen a zbytek Tchaj-wanu před odchýlením se od trajektorie sblížování.⁶²

I proto na setkání prohlásil: „*Both sides belong to one country... That fact and legal basis has never changed, and will never change. I hope parties and organizations in Taiwan accept the 1992 Consensus. No matter which party or organization, and no matter what they stood for in the past, as long as the 1992 Consensus and its core values are acknowledged, we stand ready to have contact.*“⁶³

Pro Čínu však setkání neznamenal žádný větší přínos ani úspěch, neboť za dva měsíce byla na post prezidenta Tchaj-wanu zvolena kandidátka, kterou si pevninská Čína příliš nepřála.

3.2.3 Reakce Spojených států na setkání

Spojené státy vzájemná mírová jednání mezi Pekingem a Tchaj-pejí vítaly. Těšily se hlavně z historického zlepšení vztahů. Mluvčí amerického ministerstva zahraničí John Kirby uvedl: „*The United States welcomes the meeting between leaders on both sides of the Taiwan Strait and the historic improvement in cross-strait relations in recent years. The United States has a deep and abiding interest in peace and stability in the Taiwan Strait, and we encourage further progress by both sides toward building ties, reducing tensions, and promoting stability on the basis of dignity and respect.*“⁶⁴

Pro USA setkání znamenalo uklidnění v podobě minimalizace hrozby útoku pevninské Číny na ostrov, který by pro USA znamenal problém v podobě dilematu, zda pomoci ostrov

⁶²ibid., s. 6-7.

⁶³Xi Jinping Calls for Adhering to One-China Principle in Meeting with Ma Ying-jeou. Mk.china-embassy.gov.cn [online]. 9.11.2015 [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: http://mk.china-embassy.gov.cn/eng/xnyfgk/201511/t20151109_2583101.htm

⁶⁴The Xi-Ma Summit: A Lesson For US Diplomacy?. The Diplomat [online]. [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2015/11/the-xi-ma-summit-a-lesson-for-us-diplomacy/>

bránit a rozpoutat tak otevřený konflikt s ČLR, nebo se do konfliktu nezapojoval, a v důsledku toho ztratit v oblasti vliv a nezabránit ČLR v nárůstu její moci.

Spojené státy při jednání Tchaj-wanu s ČLR vůbec nefigurovaly, což naznačovalo, že by obě strany konfliktu mohly dojít k jeho vyřešení bez zapojení Spojených států. To se však nevyplnilo a USA byly nuceny se v tchajwanské otázce znovu angažovat, jelikož za několik měsíců došlo k již zmiňované proměně politiky na Tchaj-wanu.

3.2.4 Setkání a bezpečnostní dilema

Zprvu by se mohlo zdát, že setkání obou lídrů v Singapuru a prohlubující se spolupráce mezi Tchaj-wanem a ČLR by nemusely mít na bezpečnostní dilema velký vliv. To ovšem není tak úplně pravda. Bezpečnostní nejistota jednoho aktéra vzrůstá i v případě, pokud druhý aktér uzavře dohodu o neútočení nebo spojeneckou smlouvu s jinými státy. V tomto případě docházelo k sblížení mezi Tchaj-wanem a ČLR, což USA jako spojence Tchaj-wanu mohlo znepokojovat, především kvůli hrozbě případné dohody mezi Kuomintangem a čínskými komunisty o navrácení Tchaj-wanu pod správu Čínské lidové republiky.

Pevninská Čína by znovusjednocení dosáhla mírovou cestou, čímž by získala pod svou nadvládu bohatý Tchaj-wan a zvětšila své území o strategicky významný ostrov s dalšími menšími ostrůvky ve Východočínském moři. Spojené státy by se cítily ohroženy, protože by Čína zřídila na Tchaj-wanu vojenské základny a mohla by z něj ohrožovat americké námořní lodě nebo americké spojence jako například Japonsko nebo Filipíny.

Tento vývoj by nutil Spojené státy k větší vojenské přítomnosti v oblasti a tím pádem i k dalšímu zbrojení. Na to by samozřejmě reagovala ČLR zvýšením vlastní vojenské přítomnosti v oblasti. K tomuto vývoji díky skončení budování přátelských vztahů ze strany Tchaj-wanu nedošlo. Podle mého názoru setkání a sblížení obou zemí vedlo k prohloubení bezpečnostního dilematu mezi USA a ČLR, ačkoliv se Spojené státy stavěly k probíhajícím jednáním mezi ČLR a Tchaj-wanem navenek kladně. Tento kladný postoj USA byl možná zapříčiněn informacemi o nespokojenosti Tchajwanců s vládou KMT. USA tušily, že k dalšímu prohlubování vztahů nedojde, protože ve volbách s největší pravděpodobností zvítězí kandidátka DPS, která je známá rezervovaným vztahem k Pekingu.

3.2.5 Vliv setkání na Thúkýdidovu past

Na druhou stranu setkání obou lídrů znamenalo odvrácení hrozby naplnění se Thúkýdidovy pasti, poněvadž docházelo k deeskalaci situace a k jednáním, kterých se účastnily obě strany konfliktu. Riziko útoku ČLR na ostrov bylo v té chvíli na historickém minimu a nehrozilo tedy vypuknutí vojenského konfliktu na Tchaj-wanu ze strany pevninské Číny.

ČLR v té době nehodlala prosazovat znovusjednocení vojenskou silou. Z tohoto hlediska a pohledem konceptu Thúkýdidovy pasti je tedy logické, že USA hodnotily jednání mezi Tchaj-pejí a Pekingem pozitivně. Je třeba také říct, že k snížení rizika „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti došlo, aniž by se USA do jednání mezi oběma lídry angažovaly. Kdyby se pevninská Čína domnívala, že se do aktu sblížování zapojují Spojené státy, mohlo by ji to znejistit a navazování vztahů by nemuselo být tak úspěšné. Jak už totiž bylo řečeno v předchozí kapitole, ČLR chápe otázku Tchaj-wanu jako vnitrostátní záležitost, do které nemá právo zasahovat žádný jiný stát, natož pak Spojené státy americké.

3.3 Vlášda prezidentky Cchaj a čínský vojenský tlak na Tchaj-wan

V roce 2016 byl v úřadu prezidenta Tchaj-wanu vystřídán bývalý prezident Ma Jing-ťiou prezidentkou Cchaj Jing-wen, kandidátkou Demokratické pokrokové strany. Tato změna na postu prezidenta měla za následek ukončení osmileté vlády KMT, který se za dobu svého vládnutí snažil o zlepšování vztahů Tchaj-wanu s ČLR.⁶⁵

Zásadní problém, který měl za následek zhoršení vztahů mezi ČLR a Tchaj-wanem, spočíval v odmítnutí prezidentky uznat konsenzus z roku 1992. Konsenzus Cchaj nazývala historickým faktem, který dokázal, že se obě strany mohou dohodnout. V tomto duchu by podle ní mělo pokračovat budování stabilních a předvídatelných vztahů mezi oběma zeměmi, ze kterých budou navzájem profitovat. Jinými slovy Cchaj zastávala názor, že budování konstruktivního vztahu mezi ČLR a Tchaj-wanem je možné i bez uznání konsenzu z roku 1992.

S tímto názorem se však Peking neztotožnil a stále trval na tom, aby nová prezidentka konsenzus z roku 1992 uznala. ČLR si vynucovala uznání konsenzu Tchaj-wanem, aby dokázala, že Tchaj-pej je jí podřízena. Formulace prezidentky Cchaj znamenala překročení jasně definovaných hranic, za které byla ČLR ochotna zajít. Postoj prezidentky Cchaj spočíval v tom, že by ČLR s Tchaj-wanem měla zacházet jako se sobě rovným, což nekoresponduje s pohledem

⁶⁵COLE, J. Michael. *Cross-Strait relations since 2016: the end of the illusion*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020, s. 3.

ČLR, která jej považuje za svou provincii. Čínská strana v důsledku narušení jasně dané hierarchie začala označovat prezidentku Cchaj a její stranu za separatisty, kteří si zaslouží dostat lekci za jejich neposlušnost.⁶⁶

Cchaj se snažila obnovit dialog s ČLR, která v té době přerušila vzájemná jednání na vládní úrovni s Tchaj-wanem. Především zdůrazňovala závazek její administrativy udržet stávající status quo. Pokoušela se tak čínské úřady ujistit, že se Tchaj-wan nevrátí k cestě konfrontace, která mezi Tchaj-wanem a ČLR panovala v letech 2000 až 2008.⁶⁷ To dokládá i její projev: „*As we face new circumstances in cross-strait and regional relations, leaders from both sides should together work to display the political wisdom that has carried us through over the years. We should search for new modes of cross-strait interactions with determination and patience. This will lay a more solid basis for long-term peace and stability in the cross-strait relationship.*“⁶⁸

ČLR na tento projev reagovala prohlášením, že spolupráce může probíhat pouze v případě, kdy bude dodržován princip jedné Číny. Pouze uznání faktu, že Tchaj-wan a Čína jsou součástí jedné Číny a zavržení tchajwanské nezávislosti, může rozvinout spolupráci a komunikaci mezi oběma regiony.⁶⁹

K deeskalaci napětí nepřispěla ani komunikace mezi prezidentkou Cchaj a nově zvoleným prezidentem Donaldem Trumpem, k níž došlo ke konci roku 2016. V krátkém telefonickém hovoru prezidentka poblahopřála Donaldu Trumpovi ke zvolení do úřadu amerického prezidenta. Čína se k vzájemné komunikaci mezi Tchaj-wanem a USA stavěla negativně a vyzvala Spojené státy, aby se vyvarovaly zbytečného narušování čínsko-amerických vztahů.⁷⁰

ČLR v té době začala nutit spojence Tchaj-wanu (Gambie) k přerušení vzájemných politických vazeb a stupňovala vojenský tlak vůči ostrovu v podobě vojenských cvičení v blízkosti ostrova. To nutilo Tchaj-wan navýšit výdaje na obranu.⁷¹

⁶⁶Ibid., s. 9-12.

⁶⁷DREYER, June Teufel a Jacques DELISLE. *Taiwan in the era of Tsai Ing-wen changes and challenges*. New York: Routledge, 2021, s. 132.

⁶⁸President Tsai delivers 2017 National Day Address [online]. 10.10.2017 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://english.president.gov.tw/News/5231>

⁶⁹DREYER, June Teufel a Jacques DELISLE. *Taiwan in the era of Tsai Ing-wen changes and challenges*. New York: Routledge, 2021, s. 132-133.

⁷⁰Ibid., s. 131-132.

⁷¹Ibid., s. 134.

Stupňující se čínský tlak vůči Tchaj-wanu je možné pozorovat i v projevu Si Ťing-pchinga při příležitosti 19. sjezdu Komunistické strany Číny, na kterém prohlásil: „*We will resolutely uphold national sovereignty and territorial integrity and will never tolerate a repeat of the historical tragedy of a divided country. All activities of splitting the motherland will be resolutely opposed by all the Chinese people. We have firm will, full confidence, and sufficient capability to defeat any form of Taiwan independence secession plot. We will never allow any person, any organization, or any political party to split any part of the Chinese territory from China at any time or in any form.*”⁷²

Tato část z jeho proslovu jasně deklaruje, že Si v žádném případě nebude tolerovat vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu, které by podle jeho slov narušilo územní celistvost Číny. V případě neposlušnosti Tchaj-wanu vůči ČLR nebude váhat aplikovat zákon Anti-secession law, který ČLR opravňuje k použití vojenské síly.

V roce 2020 došlo k znovuzvolení Cchaj do úřadu prezidentky Tchaj-wanu, což předznamenovalo, že se vývoj vztahů mezi Tchaj-wanem a ČLR nezmění k lepšímu. Vzhledem k neustálému tlaku, který pevninská Čína vytvářela na Tchaj-wan, došlo k výraznému sblížení Tchaj-wanu s USA, které se snažily vyvažovat stávající poměr sil. Sbližování Tchaj-wanu a USA napomáhalo vypuknutí obchodního konfliktu mezi oběma velmocemi.⁷³

Sbližování a formálnější přístup Spojených států k Tchaj-wanu je seznatelný i z blahopřání od tehdejšího amerického ministra zahraničí Michaela Pompea k znovuzvolení prezidentky Cchaj: „*The United States congratulates Dr. Tsai Ing-wen on her re-election in Taiwan’s presidential election. We also congratulate Taiwan for once again demonstrating the strength of its robust democratic system, which—coupled with a free market economy and a vibrant civil society—makes it a model for the Indo-Pacific region and a force for good in the world.*”⁷⁴

Změna amerického postoje k ostrovu nepřišla ani s nástupem Bidenovy administrativy. Sám Biden v důsledku čínských provokací v podobě narušování tchajwanského vzdušného prostoru čínskými letouny a zvýšené čínské vojenské aktivity v blízkosti ostrova nevyloučil možnost americké vojenské pomoci Tchaj-wanu v případě, že by ČLR na ostrov opravdu

⁷²What Xi Jinping said about Taiwan at the 19th Party Congress [online]. 19.10.2017 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/10/19/what-xi-jinping-said-about-taiwan-at-the-19th-party-congress/>

⁷³Trump versus Čína: příběh obchodní války [online]. 30.12.2019 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/trump-versus-cina-pribeh-obchodni-valky-1365629>

⁷⁴On Taiwan’s Election [online]. 11.1.2020 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://2017-2021.state.gov/on-taiwans-election/index.html>

zaútočila. V tomto jednání je možné pozorovat proměnu americké politiky vůči Tchaj-wanu, kdy se z důvodu agresivity ČLR Spojené státy odklánějí od politiky strategické nejednoznačnosti k větší podpoře Tchaj-wanu.⁷⁵ ČLR s touto politikou nesouhlasí, což má za následek zhoršení vztahů mezi velmocemi.

Vzhledem k stávajícímu vývoji je možné, že situace v Tchajwanském průlivu bude dále eskalovat. Stěžejní bude role USA, které ze své pozice mohou ČLR odradit od provedení vojenského vpádu na ostrov.

3.3.1 Bezpečnostní dilema a současný vývoj

Popisované události a jejich pravděpodobný vývoj mají za následek prohloubení bezpečnostního dilematu mezi ČLR a Spojenými státy. Způsobuje ho spolupráce mezi Tchaj-wanem a Spojenými státy. Spojené státy americké začaly výrazněji podporovat Tchaj-wan. S tím samozřejmě nesouhlasí ČLR, která nemá jistotu, že USA nebudou schvalovat nezávislost Tchaj-wanu, což by mělo za následek reakci Číny, která by mohla způsobit válku mezi oběma velmocemi.

USA si jsou vědomy, že nezávislost Tchaj-wanu je problematická a nebudou ji tak s největší pravděpodobností podporovat. Jejich podpora Tchaj-wanu v podobě zbrojních dodávek a vzájemné spolupráce však velmi znejišťuje ČLR. Ta v důsledku toho provádí opatření, která by jí v případné válce pomohla zvýšit šance na vítězství. Opatření spočívají ve strategickém rozmístování zbraní, zvyšování vojenských kapacit a v modernizaci Čínské lidové osvobozené armády. Tato opatření sloužící ČLR k zajištění čínské obranyschopnosti však vyvolávají u Spojených států pocit nejistoty a nutí je k větší vojenské přítomnosti v oblasti Tchaj-wanu za účelem odstrašení ČLR od útoku na ostrov.

3.3.2 Thúkýdidova past a současný vývoj

Podkapitola jasně dokládá, že Spojené státy a ČLR jsou chyceny do Thúkýdidovy pasti, poněvadž hrozba ozbrojeného konfliktu, který by mezi oběma velmocemi mohl vypuknout, je více než reálná. K tomu, aby nedošlo ke „sklapnutí“ pasti, je nutné deeskalovat situaci v Tchajwanském průlivu.

⁷⁵Spojené státy jsou ochotné vojensky bránit Tchaj-wan, uvedl Biden v Tokiu [online]. 23.5.2022 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3492504-spojenske-staty-jsou-ochotne-vojensky-branit-tchaj-wan-vedl-biden-v-toku>

Snahu o snižování napětí má však v současnosti pouze Tchaj-wan a USA. Pokud ČLR nesleví ze svého požadavku a bude dále vyvíjet vojenský a diplomatický tlak na Tchaj-wan, je velmi pravděpodobné, že Allisonova teorie dojde k naplnění a mezi ČLR a Spojenými státy vznikne ozbrojený konflikt, jehož rozsah a dopady na celou situaci se dají jen velmi těžko predikovat.

Z toho vyplývá, že by se Tchaj-wan mohl stát hlavním důvodem konfliktu mezi Spojenými státy a Čínskou lidovou republikou, což je svým způsobem absurdní, protože jak již bylo v práci zmíněno, Spojené státy v minulosti uznaly, že Tchaj-wan je součástí jedné Číny, a tudíž by se v nezávislosti Tchaj-wanu neměly angažovat.

V současné situaci je tedy nutné, aby byl zachován nynější status quo. Jeho změna by pravděpodobně mohla vyvolat válku mezi USA a ČLR, ze které by neprofitovala ani jedna z velmocí, a už vůbec ne Tchaj-wan.

4 Možné scénáře skrze změnu statu quo na Tchaj-wanu

4.1 Scenáristika

V článku *Scenáristika jako metoda v mezinárodních vztazích* se český politolog Ondřej Ditrych zabývá scénaristickou metodou. Scenáristiku Ditrych odlišuje od pravděpodobnostní předpovědi tím, že scénáře nepovažuje nutně za nejpravděpodobnější možné budoucnosti.⁷⁶ Scénáře nejsou normativního (popisují, jak dosáhnout nebo se naopak vyhnout určité budoucnosti) ani pravděpodobnostního typu, i když Ditrych připouští, že daným scénářům se dá přiřítit určitá míra jistoty. Podle této míry jistoty je možné provést řazení scénářů na pravděpodobné a méně pravděpodobné. Důležité však je, aby nebyl jeden scénář (i když zdánlivě nejpravděpodobnější) preferován před ostatními.

Scénáře kombinují prediktivní (popisuje, jaká bude budoucnost) typ s typem exploračním (popisuje, jaká může být budoucnost). Ditrych tvrdí: „*Kritériem kvality scénářů potom není otázka, zda se vykreslené verze kryjí se skutečností, která v době psaní scénáře byla ještě nezpřítomněnou budoucností, ale do jaké míry umožňují tvořivě promýšlet možnosti, jež budoucnost přináší, a zpřítomňováním této budoucnosti i potvrdzovat či zpochybňovat zažité předpoklady našeho poznání.*“⁷⁷ Výsledkem těchto studií není pravděpodobnostní předpověď, či to, jak dospět k ideální budoucnosti, ale popsat a dosáhnout odlišných verzí budoucnosti a poukázat na případné těžko představitelné důsledky jinak představitelného počínání.⁷⁸

Podle Bernsteina, který působí jako profesor na Torontské univerzitě, nejsou scénáře předpověďmi a pracují pouze s předpokladem, že budoucnost je nepredikovatelná. Scénáře jsou tak podle něj alternativními příběhy, které napomáhají zjistit, jak by se případná budoucnost mohla rozvinout. Za dobrý scénář považuje ten, který je vnitřně konzistentní hypotézou o tom, jak by se mohla vyvíjet budoucnost. Bernsteinova metodologie scénaristiky se skládá ze sedmi částí.⁷⁹

Hybné síly: Jedná se o kauzální prvky, které se vztahují k určitému problému. V počátečním bodě při generování scénářů je nutné určit tyto hybné síly, které v různých kombinacích mohou vést k různým spojením a výsledkům. Hybných sil by mělo být v této první fázi co nejvíce.

⁷⁶ DITRYCH, Ondřej. Scenáristika jako metoda v mezinárodních vztazích. *Mezinárodní vztahy*. 2012, **47**(4), s. 98.

⁷⁷Ibid., s. 100.

⁷⁸Ibid., s. 101.

⁷⁹BERNSTEIN, Steven, RICHARD NED LEBOW, JANICE GROSS STEIN a Steven WEBER. God Gave Physics the Easy Problems. *European journal of international relations*. 2000, **6**(1), s. 55.

Předem dané skutečnosti: V této fázi je nutné určit skutečnosti, které se dají považovat za poměrně jisté. Za předem dané skutečnosti se například dá označit dlouhodobý vývoj daných situací (demografické trendy). Při jejich kategorizaci je nutná opatrnost, předem danou skutečnost lze ne vždy správně odhadnout a pak logicky nastává pro dané scénáře problém. Bernstein považuje za špatně určenou předem danou skutečnost, kdy si experti v sedmdesátých letech dvacátého století mysleli, že dojde velmi brzy k vyčerpání zásob ropy. Následně byli překvapeni, když se objevila nová naleziště.

Klíčové neznámé: V této části je hlavním úkolem hledat klíčové neznámé, jejichž podoba a důsledky se nedají předem s jistotou určit. Neznámé mohou být výsledkem interakce předem daných skutečností. Klíčové neznámé jsou spojujícími prvky, které vytvářejí dějovou linii scénářů.⁸⁰

Narativ: V této části je rozpracováno přesvědčivé vyprávění o tom, jak se věci dějí. Je popisováno, jak hybné síly, předem dané skutečnosti a kombinace klíčových neznámých zpřítomňují budoucnost. Každý narativ má vlastní logiku, která spočívá na předpokladu pravidelnosti. Ten může vycházet z některé teorie mezinárodních vztahů, na kterou by se ale neměl omezit. Scenáristická metoda má tu výhodu, že nahodilé události, multifinalita a ekvifinalita nepřinášejí potíže, poněvadž je možné konstruovat vícečetné nebo rozvětřující se scénáře.⁸¹

Rané indikátory: Jedná se o pozorovatelné a měřitelné charaktery politické situace, které umožňují výzkumníkům posoudit, jestli se daný scénář stává skutečností. Indikátory tedy prozrazují, zda se budoucnost daného scénáře zpřítomňuje podle jeho dějové linie.

Důsledky scénářů: Z každého scénáře se dají vyvodit určité důsledky. Tvůrci zahraniční politiky daného státu jsou tak nuceni promýšlet, jak by se v daných situacích chovali. Pomocí raných indikátorů mohou aktéři uvažovat o tom, jak lze jejich jednáním ovlivnit budoucí vývoj scénáře v jeho různých stádiích. Mají tak, pokud se rozhodnou pro adekvátní kroky, možnost zabránit tomu, aby se scénář odehrál do úplného konce.

Divoké karty: Jedná se o krajně nepravděpodobné, i když ne zcela nemyslitelné, události, které mohou radikálně změnit nebo narušit dějovou linku scénáře. Mezi takovéto události patří například atentáty, ekonomické krize a přírodní katastrofy.⁸²

⁸⁰ibid., s. 55-56.

⁸¹ibid., s. 56-57.

⁸²ibid., s. 56-58.

4.2 Scénáře Allisona a Ringena

V této podkapitole budou rozebrány scénáře Allisona a Ringena. Ve scénářích obou autorů hraje hlavní roli ČLR. Je nutné uvést, že Ringen se při jejich vytváření neřídil metodologickým postupem Ditrycha ani Bernsteina. Allisonův postup tvorby scénářů také není inspirován ani jednou z výše popsaných metod, protože Allisonovy scénáře jsou vizualizacemi jeho varování, které spočívá v možném „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti mezi ČLR a USA.

Scénáře obou autorů mi poslouží jako inspirace při tvorbě vlastních scénářů, především ve stanovení délky a počtu scénářů.

4.2.1 Scénáře Allisona

Zprv je třeba zmínit, že Allisonovy scénáře, se kterými pracuje ve svém díle *Osudová past: Spojené státy versus Čína a Thúkýdidovo poučení z dějin*, jsou vizualizacemi jeho varování možnosti „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti mezi USA a Čínou. Allison při psaní scénářů klade velký důraz na takzvaný počáteční bod, kterému říká jiskření. Jiskření je často způsobeno nezaviněně, ovšem může vést v kombinaci s předchůdnými podmínkami podle jeho terminologie k požáru.

Mezi relevantní předchůdné podmínky patří geografické rysy, kultura, historie a poučení z minulých vojenských střetů. Do těchto podmínek patří i syndrom vzrůstající se moci. Dalším krokem při tvoření scénářů jsou pro Allisona akcelerátory, které mají schopnost proměnit náhodnou a nechtěnou událost ve válku. Velkou váhu přikládá Clausewitzovu pojmu válečné mlhy, podle kterého je válka oblast nejistoty. Nejistota může způsobit eskalaci konfliktu v případě, kde by znalost faktů a záměrů států vedla k deeskalačnímu jednání. Akcelerátorem v konfliktu mezi ČLR a USA mohou být podle Allisona antisatelitní zbraně, které mohou být použity za účelem deeskalace vzniklého konfliktu, ovšem druhá strana jejich nasazení může považovat za přípravu na ofenzívu.⁸³

Posledním pojmem, se kterým Allison při tvorbě scénářů pracuje, je takzvaný eskalační žebřík, jehož nejvyšší příčkou je jaderný konflikt. Pomocí předchůdných podmínek a akcelerátorů státy přeskakují na různé příčky žebříků, přičemž na jedné z příček může mít výhodu stát A, ale pokud se situace vyeskaluje například o několik příček výše, svou výhodu

⁸³ALLISON, Graham T. *Osudová past: Spojené státy versus Čína a Thúkýdidovo poučení z dějin*. Praha: Prostor, 2018, s. 283-292.

ztratí a současný stav bude hrát ve prospěch státu B. O několik dalších příček se však situace může zase obrátit. Eskalační žebřík lze přirovnat k tzv. „hře na sraba“. Stát, který raději první uhne a deeskaluje situaci, než aby riskoval konflikt, může být svým počínáním zbaven své moci a postavení, poněvadž bude vždy přemožen státem, který je ochotný riskovat konflikt.⁸⁴

Allison v knize nastínil pět víceméně podobně dlouhých scénářů. Ty nastiňují situace, které by mohly vyústit v otevřený konflikt mezi USA a ČLR.⁸⁵ Allisonovy scénáře však nehodnotím kladně. Jejich hlavní problém spočívá podle mého názoru v tom, že každý scénář vyúští v otevřený vojenský konflikt mezi USA a ČLR. Allison pouze v jednom svém scénáři nazvaném *Náhodná námořní srážka* pracuje s možností nerozpoutání války. Tuto část scénáře, která pracuje s možností deeskalace napětí ze strany Číny, Allison pouze shrne do krátkého odstavce a následně rozpracovává vývoj událostí, které povedou k válce.⁸⁶

Zastávám názor, že scénáře, i když s nimi Allison pracuje jiným způsobem, by neměly být modelovány tak, aby došly ke stejnému výsledku. Nemělo by k tomu docházet ani v případě, kdy scénáře mají podpořit myšlenku celého díla, jako tomu je v případě Allisona, který se snažil čtenáře přesvědčit, že válka mezi USA a ČLR je velmi pravděpodobným až nevyhnutelným vyústěním situace. Záměrné dosahování stejného výsledku všech scénářů vede Allisona k omezenému pohledu na celou problematiku soupeření USA a ČLR.

4.2.2 Scénáře Ringena

Ringenovy scénáře modelují budoucí možný vývoj směřování Číny jak v mezinárodní politice, tak i ve vnitrostátním uspořádání. Stejně jako Allison pracuje Ringen s pěti scénáři, ovšem oproti Allisonovým scénářům se konec každého Ringenova scénáře liší. Ringen ve své knize *Perfektní diktatura* přistupuje rovnou k modelování scénářů bez vysvětlení metodologie jejich tvorby. Scénáře jsou spíše střednědobého až dlouhodobého charakteru a nejsou rozpracovány dopodrobna. Z toho důvodu působí jeho scénáře až příliš obecně. Ringen na konci každého scénáře vyjádří svůj názor, zda je podle něj popsán scénář pravděpodobný, či nikoliv. Například u scénáře číslo 4 s názvem *Demokracie* popisuje, že by se demokracie v ČLR, která určitým, i když složitým způsobem funguje na lokální úrovni, mohla rozšířit i do vyšších pater čínské politiky. Na konci scénáře pak popsán vývoj shledá jako nepravděpodobný.

⁸⁴ibid.

⁸⁵ibid., s. 292-317.

⁸⁶ibid., s. 292-300.

Ringen své scénáře na úplný závěr srovnává od nejpravděpodobnějšího k těm méně a méně pravděpodobným. Za svůj nejpravděpodobnější scénář považuje ten, který tvrdí, že se z Číny může stát dokonalý fašistický stát.⁸⁷ Při psaní vlastních scénářů se však hodnocení od nejvíce pravděpodobného k nejméně pravděpodobnému vyhnu. Učiním tak proto, abych zabránil preferenci jednoho scénáře před ostatními.

4.3 Psaní vlastních scénářů

Při konstruování scénářů budu postupovat podle metodologického postupu, inspirovaného Ditrichovými a Bernsteinovými doporučeními k tvorbě scénářů.

Zprv je třeba jasně zdůraznit, že mé scénáře nejsou pravděpodobnostními předpověďmi. Scénáře by měly sloužit jako nástroj k promýšlení možných budoucností pomocí kombinace prediktivního a exploračního prvku. Scénáře mají rozvíjet a popisovat strukturálně odlišné verze budoucnosti, které by měly zachytit a v nejlepším případě poukázat na možné obtížně představitelné důsledky, které mohou vzniknout z představitelného jednání.⁸⁸

Můj metodologický postup tvorby scénářů se skládá ze čtyř následujících kroků: výběr tématu, klíčoví hybatelé, psaní scénářů a důsledky scénářů.

Výběr tématu: Jedná se o vymezení obsahu scénaristické studie, kterému se scénáře věnují. V případě této práce je tématem scénářů možný vývoj událostí poté, co by na Tchaj-wanu a v celé tchajwanské otázce došlo ke změně stávajícího statu quo. Toto téma nabízí mnohaúrovňovou projekci budoucnosti, která může narušit linearitu současného vývoje v otázce Tchaj-wanu.

Klíčoví hybatelé: Ještě před samotným vypracováním scénářů je stěžejní určit takzvané klíčové hybatele pro každý ze scénářů. Mezi klíčové hybatele se řadí aktéři, kteří mají určité cíle, kterých se snaží pomocí svého jednání dosáhnout. Klíčovými hybateli jsou dále předem dané skutečnosti a klíčové neznámé, které definoval Bernstein. Klíčové neznámé, které jsou často výsledkem vzájemného působení předem daných skutečností, jsou spojujícími prvky, díky kterým je možné vytvářet dějovou linii scénářů.⁸⁹ Určené klíčové hybatele umísťuji na začátek každého ze scénářů z toho důvodu, aby bylo čtení scénářů srozumitelnější.

⁸⁷RINGEN, Stein a Jan KRIST. *Perfektní diktatura: Čína ve 21. století*. Praha: Academia, 2018, s. 235-246.

⁸⁸DITRYCH, Ondřej. Scenaristika jako metoda v mezinárodních vztazích. *Mezinárodní vztahy*. 2012 47(4), s. 100-101.

⁸⁹Ibid.

Psaní scénářů: V této fázi metodologického postupu dochází k rozpracování vyprávění, které rozvíjí popis toho, jak klíčoví hybatelé zpřítomňují budoucnost. V této fázi představují čtyři různé scénáře (první scénář je v důsledku vývoje událostí rozvětven). Scénáře jsou střednědobého charakteru, což znamená, že popisují vývoj událostí, které by se mohly stát v rozmezí zhruba deseti let od napsání této práce.

První tři scénáře jsou přiměřeně pravděpodobnými a srovnatelnými verzemi budoucnosti. Poslední scénář je takzvanou „černou labutí“. Pracuje totiž s událostmi, které jsou velmi těžko predikovatelné, v některých případech až nemyslitelné. Scénář „černé labutě“ se nedá odhadnout na základě minulých zkušeností.⁹⁰ Takovýto scénář nahrazuje Bernsteinem definované „divoké karty“, kdy místo jejich aplikace na konec scénářů, vznikne samostatný scénář, jehož vysoká nepravděpodobnost je vyrovnávána jeho zásadním dopadem. Vypracovaný scénář „černé labutě“ v sobě nese pozitivní dopad pro Tchaj-wan i pro celý mezinárodní systém.

Důsledky scénářů: Z každého scénáře se dají vyvodit konkrétní důsledky. Proto je na konci každého scénáře shrnuto, co by jeho naplnění znamenalo pro každého z hlavních aktérů, případně pro chod mezinárodního řádu.

Ideálním výsledkem scénářů by bylo splnění takzvané minimální prediktivní úspěšnosti. Ta si klade za cíl, aby alespoň jeden ze scénářů zachytil v základních obrysech vývoj, ke kterému v průběhu času skutečně dojde. Ani v případě exploračních scénářů totiž není možné plně rezignovat na prediktivní kritérium.⁹¹

4.4 Scénáře zabývající se tchajwanskou otázkou

4.4.1 Určení *předem daných skutečností*

Současný vývoj událostí naznačuje, že ČLR stále více usiluje o to získat Tchaj-wan pod svou kontrolu, a to i za cenu použití vojenské síly. ČLR tento postoj zaujímá především kvůli panujícím separatistickým náladám na Tchaj-wanu. Snaha Tchaj-wanu vyhnout se sjednocení s ČLR a zachovat si svůj demokratický systém způsobuje v Tchajwanském průlivu eskalaci politického a vojenského napětí.

⁹⁰TALEB, Nassim Nicholas. Black Swans and the Domains of Statistics. *The American Statistician*. 2007, **61**(3), s. 198–199.

⁹¹KALOUS, Miroslav. JAK (NE)PŘEDVÍDAT BUDOUCNOST? Rozbor několika průkopnických studií na poli české politické a bezpečnostní scénaristiky. *Obrana a strategie*. 2018, **2018**(1), s. 147.

Pro zahraniční politiku Spojených států bude stěžejní, aby na Tchaj-wanu zůstal zachován nynější status quo. Vzhledem k agresivnější čínské politice však bude z jejich strany docházet ke zvyšování dodávek amerických zbraní Tchaj-wanu za účelem odstrašení ČLR od vojenské invaze na Tchaj-wan. Navyšování obranyschopnosti Tchaj-wanu ze strany USA bude mít za následek odsuzující reakci Čínské lidové republiky. ČLR bude v americkém počínání spatřovat snahu Spojených států zabránit územní konsolidaci ČLR. Spojené státy tedy budou využívat Tchaj-wan k zadržování expanze čínského vlivu v oblasti.

4.4.2 Možné naplnění Thúkýdidovy pasti

Klíčová hybatelé prvního scénáře:

Aktéři: Tchaj-wan, ČLR a USA

Klíčové neznámé: Rozhodnutí Si Ťing-pchinga zahájit vojenský útok na ostrov za účelem konečného vyřešení tchajwanského problému. Spojené státy jsou odhodlané ostrov bránit i za předpokladu, že by to znamenalo otevřenou válku s Čínskou lidovou republikou.

První scénář:

Čína trvale usiluje o získání Tchaj-wanu pod svou plnou nadvládu. Si Ťin-pchingovi a ostatním vrcholným představitelům čínského komunistického režimu dojde trpělivost a nebude jim stačit pouhé zastrašování Tchajwanců, které je má odradit od toho, aby přestali zvažovat vyhlášení nezávislosti. Komunističtí představitelé tuší, že naděje na usmíření se s prezidentkou Cchaj a jejími případnými nástupci jsou mizivé a že sjednocení mírovou cestou v dlouhodobém horizontu nepřipadá v úvahu.

Si Ťin-pching tedy začne se svými generály plánovat vojenskou invazi na Tchaj-wan. Příhodná je pro ně v současnosti Ruskem vedená válka na Ukrajině, která ČLR může k invazi ještě povzbudit. Z pohledu prezidenta Si Ťin-pchinga Rusko zaútočilo na suverénní stát Ukrajinu a USA na to nezareagovaly ani vojenskou akcí proti Rusku, ani nasazením armády k obraně ukrajinského území. USA na Rusko „pouze“ uvalily sankce a poskytly Ukrajině materiální a finanční podporu.

ČLR v důsledku této skutečnosti může dospět závěru, že následky jejího vpádu na Tchaj-wan pro ni nebudou kritické, poněvadž Tchaj-wan na rozdíl od Ukrajiny není suverénním státem a je považován za území patřící pevninské Číně. Invaze by byla Čínou prezentována jako konsolidace jejího území, která má zabránit separatistickým snahám Tchaj-wanu.

Tyto faktory prezidenta Si Ťin-pchinga přesvědčí k tomu, že USA se do obrany Tchaj-wanu nezapojí, protože by to pro ně znamenalo příliš velké ztráty, a raději Číně ustoupí. Zde dochází k rozvětvení scénáře.

První větev scénáře pracuje s tím, že při plánování čínské invaze dojde k úniku informací, které se dostanou k americkým tajným službám. Spojené státy budou znepokojeny vážností celé situace a ihned varují tchajwanské úřady ohledně rizika čínského vpádu. Tchajwanci na základě informací od amerických tajných služeb přejdou do vojenské pohotovosti.

Americký prezident v projevu k celé situaci sdělí americké veřejnosti a celému světu, že v případě zahájení čínského útoku budou USA Tchaj-wan bránit. Následně vydá americký prezident rozkaz námořním plavidlům kotvícím v Japonsku nebo pohybujícím se v oblasti východního Pacifiku, aby operovala v okolí Tchaj-wanu.

Tento krok Spojených států a připravenost Tchajwanců bránit ostrov nakonec Si Ťin-pchinga přesvědčí, aby upustil od svého předchozího plánu invaze, neboť by jeho armádě hrozily obrovské ztráty, a navíc by musel otevřeně změřit síly s USA. Kvůli konfliktu by ČLR mohla dále přijít o pás umělých ostrovů, které za poslední roky vybudovala a vojensky kolonizovala na sporných územích v Jihočínském moři.

Důsledky plynoucí z první větve scénáře:

Důsledkem takto formulovaného scénáře je, že Tchaj-wanu bude i díky americké aktivitě nadále zachována jeho *de facto* nezávislost. Zastrášením ČLR dosáhnou USA zajištění hegemonního postavení. Pro USA to bude dále znamenat ujištění, že mají nad ČLR vojenskou převahu, kterou budou moci nadále využívat k zastrašování Číny. Z čínského jednání pro USA vyplynulo, že Čínská lidově osvobozená armáda není ve stavu, kdy by mohla otevřeně měřit s americkou armádou síly.

Naopak pro ČLR to bude znamenat ztrátu vlivu v oblasti, která je pro její zájmy stěžejní. Její stažení vyše okolním státům v oblasti jasný signál, že ČLR není tak mocná, jak se do dosavadní doby zdálo. Okolní státy, na které ČLR aplikovala svou *hard power*, se začnou orientovat na spolupráci se Spojenými státy, jejichž vojenská síla odradila Čínskou lidovou republiku od obsazení slabého Tchaj-wanu. Pro Čínu to bude znamenat ztrátu jejího vlivu. V důsledku toho bude muset proměnit vedení své zahraniční politiky na *soft power*, pomocí které se bude snažit získat zpět ztracený vliv.

Druhá větev scénáře pracuje s tím, že nedojde k úniku informací ohledně čínské invaze na Tchaj-wan a prezident Si dá rozkaz k útoku na ostrov. Tchaj-wan, ač předem nevěděl, že se ČLR odváží k útoku, má již rozmístěné vojáky a techniku na strategicky důležitých místech k obraně ostrova.

V prvních hodinách invaze má čínská strana velké ztráty, poněvadž tchajwanská obrana je dobře rozmístěna a prozatím odolává pokusům Čínské lidově osvobozené armády proniknout na ostrov a dobýt na něm část území, jež by sloužilo jako opěrný bod, ze kterého by probíhalo zásobování jednotek pokoušejících se ovládnout celý ostrov.

Ihned poté, co začaly první boje, je o čínském útoku zpravena americká administrativa, kterou na jedné straně tchajwanská vláda vyzývá, aby USA dostály svému závazku a poskytly Tchaj-wanu vojenskou pomoc, na druhé straně přicházejí z ČLR výhrůžky, ať se USA do konfliktu nepřidávají. Jakákoli vojenská podpora USA směřovaná Tchaj-wanu by znamenala pro Čínu akt nepřátelství a ČLR by tak musela vyhlásit USA válku. Celý svět tedy čeká na reakci USA. Tato reakce však musí proběhnout co nejrychleji, neboť intenzita čínského útoku je obrovská a není jisté, jak dlouho mu dokáže Tchaj-wan odolávat. Z bojiště totiž přichází zprávy, že Čínská lidově osvobozená armáda zaznamenala při ofenzívě už dílčí úspěchy.

Na reakci USA čekají nejvíce jejich spojenci v asijsko-tichomořské oblasti. Pokud by se USA do konfliktu nezapojily i přes záruky dané Tchaj-wanu a nechaly by Tchaj-wan napospas ČLR, ztratily by důvěru u svých spojenců, kterým garantují bezpečnost (Japonsko). Toho si jsou Spojené státy dobře vědomy, proto se rozhodnou Tchaj-wanu pomoci, a to hlavně z toho důvodu, aby ČLR v případě americké nečinnosti nepoužila stejnou praxi při dobývání dalších území. USA tedy dají rozkaz svým plavidlům a letounům v oblasti hlídkovat okolo ostrova a snažit se dosáhnout stažení čínských sil z Tchaj-wanu a jeho vod.

ČLR však již při invazi ztratila značné množství vojáků a nehodlá ze svého plánu slevit. Prezident Si také stále nevěří tomu, že by USA riskovaly kvůli malému ostrovu ničivou válku s ČLR. Pár chvil poté, co do tchajwanských vod dorazilo americké plavidlo, došlo k jeho potopení čínskými válečnými loděmi, které se obávaly, že americká loď na ně hodlá zaútočit. Tento incident způsobí vznik otevřeného bojového konfliktu mezi USA a ČLR. USA v důsledku toho dají svolení všem svým vojenským složkám v oblasti k útoku na čínské vojenské objekty.

Dojde tedy k rozpoutání přímého konfliktu a „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti. V průběhu dalších dnů probíhají boje převážně v okolí Tchaj-wanu a Východočínského moře. Obě strany konfliktu doufají, že se konflikt nepřeneseme na jejich vlastní území a usilují o příměří.

Žádná ze stran ale logicky nechce z konfliktu vyjít jako poražený stát a snaží se získat alespoň dílčí úspěchy, které by zajistily, že konflikt pro ni nebude fiaskem. Vzhledem k tomu, že obě země patří mezi jaderné velmoci, není vyloučeno, že v případě nahodilých okolností a pocitu ohrožení vlastního přežití sáhnou oba státy k použití jaderných zbraní, což by mělo pro obě země fatální následky v podobě miliónů mrtvých. V této fázi stačí jedna unáhlená reakce, která může mít za následek největší vojenskou katastrofu v dějinách.

Důsledky plynoucí z druhé větve scénáře:

Důsledky plynoucí z takto formulovaného scénáře by pro Tchaj-wan znamenaly, že jeho osud by nebyl v jeho rukou. Záleželo by pouze na vývoji konfliktu mezi velmocemi. Pokud by nedošlo k vypuknutí jaderného konfliktu a ve válce by zvítězily USA, Tchaj-wan by získal nezávislost. Pokud by naopak zvítězila ČLR, získala by Tchaj-wan pod svou nadvládu a zavedla v něm režim panující v ČLR.

Otevřený konflikt mezi USA a ČLR vyústí ve „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti. Pokud nedojde k použití jaderných zbraní (v případě vzniku jaderného konfliktu by obě strany ztratily svou moc a vliv a hegemonem by se stal stát, který by se v nastalé situaci nejlépe zorientoval, pokud by tedy vůbec nějaký stát byl schopen přežít totální jadernou válku) a ve válce zvítězí USA, ubrání své hegemonní postavení, protože porazí ČLR a ta už je nyní nemůže ohrozit.

V případě vítězství ČLR dojde k zásadní proměně mezinárodního řádu. ČLR by tak poražení Spojených států mohlo pomoci k získání role světového hegemonu.

4.4.3 Spojení Tchaj-wanu s ČLR skrze vůli občanů Tchaj-wanu

Klíčové hybatelé druhého scénáře:

Aktéři: ČLR, tchajwanští občané, Kuomintang, Demokratická pokroková strana, USA.

Klíčové neznámé: Dojde k změně čínského postoje vůči Tchaj-wanu. Namísto agresivního přístupu začne ČLR k Tchaj-wanu přistupovat smířlivěji, přičemž ale bude stále trvat na znovusjednocení s Tchaj-wanem. Na Tchaj-wanu dojde k politické změně, kdy Demokratickou pokrokovou stranu vystřídá ve vládnutí Kuomintang, který dokáže s ČLR konstruktivně spolupracovat.

Druhý scénář:

Současný vývoj vztahů mezi Tchaj-wanem a ČLR povede k nečekané události. Zatímco tchajwanští političtí představitelé stále budou razit politiku vyhýbání se spolupráci s Čínou, ČLR Tchaj-wanu přestane hrozit vojenským zásahem a začne k němu přistupovat smířlivěji.

Tchajwanci si začnou proměny čínské politiky vůči jejich domovskému ostrovu všímat a začnou ji oceňovat. Této příležitosti se chopí Kuomintang, který situace využije k tomu, aby znovu získal moc, kterou v minulých letech ztratil. Tchajwanci se postupně budou odvracet od politiky DPS, poněvadž ta za čínským smířlivým jednáním stále vidí hrozbu a odmítne přistoupit k výraznějšímu sblížení s ČLR. Tchajwanci ocení to, že z čínské strany dochází k deeskalaci napětí a začnou volat po udržení a rozvíjení klidového stavu, kdy nebude hrozit vojenské obsazení ostrova ze strany ČLR.

V následujících volbách dojde ke zvolení kuomintangského prezidentského kandidáta. Kuomintang také získá většinu v Legislativním Dvoře, poněvadž dojde ke změně společenské nálady. Tchajwanci tak dají najevo, že chtějí rozvíjet vztahy s ČLR, protože z nich mohou sami profitovat. Postupem času dojde k ratifikaci smluv, které budou mít za následek ještě větší propojení mezi ČLR a Tchaj-wanem.

Kuomintang začne razit postoj, že by pro Tchaj-wan bylo výhodné, kdyby přistoupil na koncept „jedna země, dva systémy“. Oproti tomu se začne silně ohrazovat opoziční DPS, která bude chtít změnit mínění veřejnosti a označí politiky Kuomintangu za zrádce. Následně začne svolávat demonstrace, které mají vést ke svržení vlády a vyvolat předčasné volby. Tyto demonstrace však nebudou úspěšné především kvůli nízké účasti občanů. Nevalný výsledek demonstrací ještě více utvrdí politiky Kuomintangu o tom, že si Tchajwanci přejí znovusjednocení s ČLR. Mezitím ČLR vydává několik prohlášení, která tvrdí, že pokud by se Tchaj-wan chtěl sjednotit s ČLR, tak mu zaručí, že jeho kapitalistické zřízení bude zachováno, tedy že sjednocení proběhne podle pravidla „jedna země, dva systémy“.

Události okolo sjednocení sledují i Spojené státy, které jsou vývojem znepokojeny, protože si uvědomují, že šance ČLR dostat Tchaj-wan pod svou kontrolu jsou velmi vysoké. Vzhledem k tomu, že postupné sblížení a sjednocování probíhá mírovou cestou, nemohou USA do situace výrazněji zasáhnout. Jejich jedinou šancí je finanční podpora DPS, která jediná může prostřednictvím kampaně odvrátit Tchajwance od myšlenky na znovusjednocení se s ČLR. Opoziční strana však tuto pomoc nedokáže efektivně využít a nezmění tak postoj veřejnosti ke znovusjednocení.

Situace tedy dojde do stádia, kdy je na Tchaj-wanu vyhlášeno referendum, ve kterém se většina občanů vyjádří ke sjednocení s ČLR. Učiní tak ze dvou důvodů. Zaprvé uvěří ČLR, že zachová jejich kapitalistické zřízení. Druhým důvodem vůle Tchajwanců ke sjednocení s ČLR je únava z dlouhodobého strachu z možného vojenského útoku na ostrov.

Z výsledku referenda jsou zklamaní jak příznivci DPS, tak USA. USA ztrácí vliv v oblasti a strategického partnera, nemohou s tím však nic dělat, neboť o sjednocení rozhodli sami obyvatelé ostrova.

ČLR dosáhla svého požadavku dostat Tchaj-wan pod svou kontrolu. Vyřešila tak problém, se kterým se potýkala od nástupu Mao Ce-Tunga k moci. Mezitím na Tchaj-wanu panuje rozpačitá nálada. Není jisté, zda ČLR dostojí svému závazku a ponechá Tchaj-wanu jeho systém. Si Ťin-pching se zprvu snaží dodržovat slíbené záruky. Po nějaké chvíli začne Tchajwance omezovat na jejich svobodách, přičemž postupuje stejným způsobem jako při získávání kontroly nad Hongkongem. Začne docházet k zatýkání politiků nepohodlných režimu a k cenzuře médií. Tchajwance omezování slíbené svobody přiměje k masovým nepokojům, které ovšem nemají valného účinku, poněvadž jsou potlačeny čínskými ozbrojenými složkami. Mnozí Tchajwanci si v tuto chvíli uvědomí, že sjednocení s ČLR byla chyba, a proto ve velkém emigrují do svobodného světa.

Důsledky plynoucí ze scénáře:

Z tohoto scénáře nejvíce profituje ČLR, která by získala strategický ostrov, který jí umožní zvyšovat tlak na okolní státy v oblasti a na americká plavidla, která nyní nebudou moci operovat ve vodách v okolí Tchaj-wanu.

Naopak na nastalých událostech budou tratit USA, poněvadž ztratily ekonomického partnera. Litovat mohou také toho, že dlouholetá podpora Tchaj-wanu, která měla za následek zhoršení vztahů s ČLR, byla k ničemu, protože ČLR ostrov nakonec ovládla. Jediné, co může pro USA vyznít z tohoto scénáře pozitivně, je fakt, že jsou zbaveny závazku bránit Tchaj-wan před čínskou invází. Tento závazek mohl totiž Spojené státy vtáhnout do přímého konfliktu s pevninskou Čínou.

Důsledky pro Tchaj-wan jsou v tomto případě zdrcující, poněvadž sjednocením ztratil svou *de facto* nezávislost, a ještě hůře, Tchajwancům se snížila životní úroveň a přišli o dlouhodobě udržovanou svobodu.

4.4.4 Vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu a následný útok Číny

Klíčové hybatelé třetího scénáře:

Akteři: ČLR, Tchaj-wan, tchajwanští občané, vládnoucí Demokratická pokroková strana, USA.

Klíčové neznámé: Dojde k vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu. ČLR nehodlá připustit, aby došlo k odtržení území, které považuje za své vlastní, a na ostrov zaútočí. Spojené státy se rozhodnou nezapojit se do obrany Tchaj-wanu vzhledem k jeho unáhlenému kroku, kterým porušil nynější status quo.

Třetí scénář:

Vztahy mezi ČLR a Tchaj-wanem pokračují v současném trendu. ČLR zvyšuje svůj tlak na ostrov a tchajwanští politici odmítají svolit k přístupovým jednáním s pevninskou Čínou. Navíc odmítají stále veřejně uznat konsenzus z roku 1992, což předáky ČLR nutí k eskalaci napětí. Na ostrově je stále častěji diskutovanou otázkou vyhlášení nezávislosti. ČLR v důsledku toho několikrát znovu zopakuje, že pokud Tchaj-wan vyhlásí nezávislost, podnikne proti němu Čína vojenskou invazi.

Spojené státy znepokojeny tím, co by mohlo nastat, kdyby se Tchajwanci rozhodli vyhlásit nezávislost, důrazně varují tchajwanské politické představitele, aby nezávislost nevyhlašovali. Americký nesouhlas s vyhlášením tchajwanské nezávislosti neberou však Tchajwanci vážně. Vrcholní politici i občané Tchaj-wanu jsou toho přesvědčení, že i když USA s vyhlášením nezávislosti nesouhlasí, ostrov by v případě vojenské invaze ze strany ČLR bránily.

Na ostrově v té době začnou probíhat masové manifestace za vyhlášení nezávislosti. Proti jejímu vyhlášení se staví Kuomintang, který se snaží Tchajwancům vysvětlit, že tento krok bude nutně znamenat následný útok ČLR a úplnou ztrátu svobody. Názor Kuomintangu, i kvůli jeho pověsti spolupracovníka s ČLR, však v záplavě nadšení zanikne. Tchajwanští vrcholní představitelé podpoření veřejným míněním se rozhodnou k vyhlášení samostatné Čínské republiky.

Jakmile se o kroku dozví ČLR, začne plánovat vojenskou operaci proti Tchaj-wanu. Spojené státy vědomy si následné reakce ČLR, se snaží s Čínou jednat a přesvědčit ji, aby na Tchaj-wan neútočila. Snahy USA jsou však marné, protože ČLR je pevně rozhodnutá útok podniknout. USA tedy zpraví Tchajwance o čínském záměru a snaží se jim poskytnout informace, kdy přibližně ČLR útok podnikne. Tchajwanci se v důsledku toho začnou připravovat na obranu ostrova a snaží se USA přesvědčit, aby jim pomohly se bránit. USA se však jasné odpovědi vyhýbají.

Čínská lidová republika zahájí útok na ostrov, kterému se Tchaj-wan brání. Dochází k velkým ztrátám na obou stranách. Tchaj-wan stále spoléhá na to, že mu Spojené státy

pomohou se proti ČLR bránit. Spojené státy dostávají ovšem i zprávy ze strany ČLR, podle kterých bude Čína jakoukoliv vojenskou pomoc ze strany USA považovat za akt vyhlášení války a dojde tak k válce mezi oběma velmocemi. USA se rozhodnou neúčastnit se obrany ostrova především kvůli neriskování konfliktu s Čínou. USA také nechtějí, aby američtí občané umírali v dalším konfliktu, který neohrožuje jejich vlastní území. Z těchto důvodů poskytnou Tchaj-wanu pouze finanční pomoc.

To ovšem Tchaj-wanu nestačí a kvůli nepoměru sil mezi bojujícími stranami donutí ČLR ostrov ke kapitulaci a následně jej získá pod svoji nadvládu. Z Tchaj-wanu se tak stane okupované území, ČLR zlikviduje poslední zbytky odporu a bude zde panovat stejný systém jako v pevninské Číně. USA invazi veřejně odsoudí a uvalí na ČLR sankce, čímž dojde ke zhoršení vztahů mezi velmocemi.

Důsledky plynoucí ze scénáře:

Kvůli vyhlášení nezávislosti přišel Tchaj-wan o svůj status a stal se čínskou provincií, ve které funguje čínský režim. Tchaj-wan tak svým unáhleným krokem vyhlášení nezávislosti, od kterého ho odrazovala jak ČLR, tak USA, zapříčinil vlastní pád.

Pro Čínu tento scénář znamená, že konečně získá Tchaj-wan pod kontrolu, ovšem za cenu vysokých ztrát lidských životů a materiálních škod. Získání Tchaj-wanu vojenskou cestou způsobí vyhlášení protičínských sankcí ze stran států, které nesouhlasí s invazí, v čele s USA.

Pro Spojené státy americké zabrání Tchaj-wanu Čínskou lidovou republikou znamená ztrátu vlivu v oblasti. Možná ještě horším důsledkem v tomto případě je pro Spojené státy fakt, že americká neochota bránit Tchaj-wan znejistí americké spojence v Pacifiku, kterým USA garantují bezpečnost. Státem, který je nejvíce znejistěn postupem USA v konfliktu, je Japonsko. USA proto budou muset vynaložit velké diplomatické úsilí, aby získaly zpět důvěru daných států a ujistily je, že své deklarované závazky opravdu splní.

4.4.5 Černá labuť: Změna čínské moci a vláda Čínské republiky

Klíčová hybatelé čtvrtého scénáře:

Akteři: Čínská lidově osvobozená armáda, běžní čínští občané, čínská vládní garnitura, ČLR, Tchaj-wan, tchajwanská vláda

Klíčové neznámé: V ČLR vypukne ekonomická krize, která způsobí nárůst nespokojenosti u běžných čínských občanů s čínskými vrcholnými představiteli. Nespokojená

se stávajícím stavem bude i Čínská lidově osvobozená armáda, která vypoví poslušnost režimu. Tchaj-wan dosáhne znovusjednocení s pevninskou Čínou.

Čtvrtý scénář:

Čínskou lidovou republiku postihne ekonomická krize, což bude pro její běžné obyvatele znamenat výrazné snížení životní úrovně. Na rozdíl od běžných občanů ekonomická krize i díky zkorumpovanému čínskému systému příliš nepostihne čínskou politickou elitu.

Běžní Číňané, kteří jsou nespokojeni s tím, že si čínské elity žijí v luxusu, zatímco oni jsou na hraně existenčního minima, začnou pořádat masové demonstrace. Demonstranti vnesou požadavky na vládu, aby učinila opatření snižující dopady krize na běžné čínské občany. Čínský komunistický režim však vyšle bezpečnostní složky, které mají za úkol demonstrace rozehnat a pozatýkat jejich organizátory. Tento krok však vyvolá po celé Číně ještě větší nepokoje. Čínská vládní garnitura ze strachu z panujících nepokojů povolá proti demonstrantům armádu a nařídí jí, aby demonstrace potlačila i za cenu ztrát na životech.

V tomto bodě ale nastane zlom, neboť Čínská lidově osvobozená armáda nebude chtít opakovat situaci, která se v ČLR odehrála při revolučních náladách v roce 1989. Armáda se rozhodne podpořit demonstranty a s její pomocí dojde ke svržení čínského komunistického režimu.

Demonstranti po svržení režimu očekávají zavedení demokratického režimu. V celé Číně v důsledku dlouholeté vlády Čínské komunistické strany zatím ale neexistuje stranický systém, který by mohl situaci ve státě, kde prozatím není žádná vláda, stabilizovat.

V tuto chvíli do nastalé situace vstupuje Tchaj-wan, který dění v pevninské Číně podrobně sledoval. Tchajwanští představitelé přijdou s nabídkou, že by na pevninskou Čínu mohl být aplikován režim, který panuje na Tchaj-wanu. Došlo by tak ke znovusjednocení Číny a vládu nad zemí by převzala tchajwanská vláda do té doby, než v pevninské Číně vzniknou politické strany a než se uskuteční nové volby, ve kterých si občané Číny demokraticky zvolí své nové politické zástupce.

Vůdci čínských demonstrantů, kteří vedou vyjednávání s Tchaj-wanem, se k tchajwanskému návrhu staví rozpačitě. Nejsou spokojeni s tím, že by jim měli vládnout cizí tchajwanští politici (i když jen dočasně), které si sami nezvolili. Na druhou stranu si uvědomují, že demokratický režim na Tchaj-wanu je stabilní a napomohl tomu, že Tchaj-wan je bohatým ostrovem s vysokou životní úrovní.

Nakonec dojde k dohodě mezi oběma stranami. Čína se konečně sjednotí a bude zemí, ve které budou dočasně vládnout politici, jež doposud vládli na Tchaj-wanu. Bude ovšem pevně stanoveno datum voleb, které umožní Číňanům zvolit si své zástupce v demokratických volbách.

Důsledky plynoucí ze scénáře:

Tento scénář má pozitivní důsledek především pro Tchaj-wan, poněvadž dosáhl toho, že si ubránil své demokratické zřízení, a k tomu navíc přenesl svůj politický systém na pevninskou Čínu.

Důsledkem scénáře pro ČLR je, že vzhledem k její lhostejné politice vůči vlastním občanům došlo k jejímu zániku a k rapidnímu oslabení Čínské komunistické strany. Ta, ač bude mít možnost účastnit se voleb, nezíská valnou podporu, neboť Číňané si budou chtít svou nově nabytou svobodu udržet.

Pro USA tento scénář znamená eliminaci jejich největšího soupeře a udržení hegemonie, aniž by se popsaných událostí osobně účastnily. Pro USA je výhodné, že nově vzniklá Čínská republika má demokratické zřízení. Šance na vojenské soupeření mezi těmito státy totiž rapidně klesne, poněvadž demokratické státy mají mnohem menší tendenci vytvářet mezi sebou konflikty než státy nedemokratické.

Závěr

Je zjevné, že vzájemné vztahy Tchaj-wanu s ČLR jsou v současnosti velmi špatné. I přes tuto skutečnost však mezi ČLR a Tchaj-wanem zatím nedošlo k přímé vojenské konfrontaci, a to především díky angažovanosti vnějšího aktéra (Spojené státy), který v tchajwanské otázce zastává roli mediátora a zprostředkovatele míru. Spojené státy v konfliktu vyvažují síly obou stran, když se snaží svým působením zabránit násilnému znovusjednocení ze strany ČLR a zároveň odrazují Tchaj-wan od snahy vyhlásit nezávislost. Americká snaha udržet mír v Tchajwanském průlivu s sebou však nese negativum v podobě postupného zhoršování vztahů s Čínskou lidovou republikou. Spojené státy jsou totiž jedinou překážkou v cestě za znovusjednocením Tchaj-wanu s pevninskou Čínou.

Zhoršení vztahů mezi oběma velmocemi je možné chronologicky sledovat ve třetí kapitole, která se věnuje událostem, které se během minulých dvanácti let v souvislosti s Tchaj-wanem odehrály. Všechny tři popisované události měly za následek prohloubení bezpečnostního dilematu mezi oběma velmocemi, které může mít za následek vznik válečného konfliktu. Je zajímavé, že k prohloubení bezpečnostního dilematu mezi velmocemi došlo i v případě setkání tchajwanského a čínského prezidenta v roce 2015, které způsobilo zatím největší oteplení vzájemných vztahů mezi Tchaj-wanem a ČLR. Bylo tomu tak z důvodu možného narušení statu quo na Tchaj-wanu, neboť při takovém vývoji hrozilo spojení Tchaj-wanu s ČLR mírovou cestou, což by v USA vyvolalo nejistotu v podobě nárůstu čínské moci v oblasti, kde mají USA své bezpečnostní zájmy. Tyto zájmy by byly ztrátou Tchaj-wanu jako spojence ohroženy, což by vedlo USA k větší vojenské přítomnosti v oblasti.

Události ohledně Tchaj-wanu měly také velký vliv na riziko „sklapnutí“ Thúkýdidovy pasti mezi oběma státy. Největší riziko naplnění Thúkýdidovy pasti přichází s vládou prezidentky Cchaj Jing-wen, která svou politikou znejistila Si Ťing-pchinga, který pak proti Tchaj-wanu začal razit agresivní politiku. Na zmíněný tlak reagovaly Spojené státy prohlášením, že by v případě čínské agrese Tchaj-wan bránily.

Z uvedeného jasně vyplývá, že Tchaj-wan má zásadní vliv na vzájemné vztahy a soupeření mezi Spojenými státy a ČLR, poněvadž tchajwanská otázka způsobuje rivalitu a nepřátelství mezi oběma státy. Tchaj-wan, který se snaží Čínská lidová republika získat pod svou plnou kontrolu, a jeho *de facto* nezávislost vytváří mezi ČLR a Spojenými státy americkými konfliktní prostředí, které může zapříčinit počátek války mezi oběma státy.

Mohlo by se tedy zdát, že udržení statu quo, který v současné době začíná být více a více nestabilní (hrozba čínského útoku, snahy vyhlášení nezávislosti Tchaj-wanu a odklon USA od své politiky strategické nejednoznačnosti pramenící z větší podpory Tchaj-wanu), je jedinou možnou cestou, jak se vyhnout válečnému konfliktu.

Tento názor však není zcela přesvědčivý, protože ze změny statu quo Tchaj-wanu nemusí vzniknout vždy válečný konflikt mezi USA a ČLR. Pokud by byl nynější status quo Tchaj-wanu změněn, byla by válka mezi ČLR a USA pravděpodobnou možností, ovšem ne jedinou. Toto tvrzení dokládá poslední kapitola, ve které jsem pracoval se scénářistickou metodou, která byla inspirována metodologií Bernsteina a Ditrycha. Vytvořil jsem čtyři scénáře, které popisují, jaký vývoj událostí by mohl nastat, pokud by došlo ke změně statu quo v tchajwanské otázce. Při tom jsem došel k závěru, že k válce mezi Čínskou lidovou republikou a Spojenými státy americkými dojde pouze v druhé větvi prvního scénáře. Ostatní scénáře věnující se událostem změny statu quo na ostrově mají rozdílné vývojové dynamiky a rozdílné důsledky pro všechny zúčastněné aktéry. Ani jeden z dalších scénářů však neskončí válkou mezi USA a ČLR. Vytváření scénářů mi pomohlo odpoutat se od zdánlivé nevyhnutelnosti konfliktu mezi ČLR a USA způsobené tchajwanskou otázkou.

Závěrem je třeba říci, že budoucí vývoj bude záležet především na politice Spojených států amerických, které prozatím využívají Tchaj-wan především k stabilitě v regionu a zadržování vlivu ČLR. Kdyby USA Tchaj-wan od roku 1949 nepodporovaly, dávno by došlo k vojenskému vpádu Čínské lidové republiky na Tchaj-wan, který by měl za následek násilné znovusjednocení Tchaj-wanu s ČLR.

Použitá literatura

Literatura

1. ALLISON, Graham T. *Osudová past: Spojené státy versus Čína a Thúkýdidovo poučení z dějin*. Praha: Prostor, 2018.
2. ANDERSON, Nicholas D. a Victor D. CHA. The Case of the Pivot to Asia: System Effects and the Origins of Strategy. *Political science quarterly*. 2017 , **132**(4), s. 595-617. Dostupné z: <https://web-p-ebSCOhost-com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=b746b4c1-6307-4d14-87dd-4052f72e9189%40redis>
3. BARŠA, Pavel a Ondřej Císař. *Anarchie a řád ve světové politice: [kapitoly z teorie mezinárodních vztahů]*. Praha: Portál, 2008.
4. BERNSTEIN, Steven, RICHARD NED LEBOW, JANICE GROSS STEIN a Steven WEBER. God Gave Physics the Easy Problems. *European journal of international relations*. 2000, **6**(1), s. 43-76. Dostupné z: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/pdf/10.1177/1354066100006001003>
5. COLE, J. Michael. *Cross-Strait relations since 2016: the end of the illusion*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020.
6. COPPER, J.F. *Taiwan: Nation-State or Province?* Routledge, 2019.
7. DITRYCH, Ondřej. Scenáristika jako metoda v mezinárodních vztazích. *Mezinárodní vztahy*. 2012, **47**(4), s. 93-107.
8. DREYER, June Teufel a Jacques DELISLE. *Taiwan in the era of Tsai Ing-wen changes and challenges*. New York: Routledge, 2021.

9. FÜRST, Rudolf. Tchaj-wan – mladá čínská demokracie. *Mezinárodní vztahy*. 2004, **39**(3), s. 5-21. Dostupné z: <https://www-ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=162057>
10. GOLDSTEIN, Avery. First Things First: The Pressing Danger of Crisis Instability in U.S.-China Relations. *International security*. 2013, **37**(4), s. 49-89. Dostupné z: <https://www-jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/24480620?sid=primo&seq=1>
11. HERZ, John H. Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World politics*. 1950, **2**(2), s. 157-180. Dostupné z: https://www-jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/pdf/2009187.pdf?refregid=excelsior%3Ae346648b8472ab6446e9be7d6269dcab&ab_segments=&origin=&acceptTC=1
12. HUANG, David. *Asia Pacific Countries and the US Rebalancing Strategy*. New York: Palgrave Macmillan US, 2016. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/reader.action?docID=4716383>
13. CHEN, Dean P. *US-China Rivalry and Taiwan's Mainland Policy Security, Nationalism, and the 1992 Consensus*. Cham: Springer International Publishing, 2017.
14. CHEN, Dean P. *US Taiwan Strait policy: the origins of strategic ambiguity*. Boulder, Colorado: FirstForumPress, 2012.
15. KALOUS, Miroslav. JAK (NE)PŘEDVÍDAT BUDOUCNOST? Rozbor několika průkopnických studií na poli české politické a bezpečnostní scénáristiky. *Obrana a strategie*. 2018, **2018**(1), s. 133-148. Dostupné z: <https://www-ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=714408>
16. KARMAZIN, Aleš. Vytváření čínského snu: Proměna čínské politické modernity a zahraniční politiky. *Mezinárodní vztahy*. 2017, **52**(4), s. 48-67. Dostupné z: <https://www-ceeol-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/viewpdf?id=621740>

17. LAWRENCE, S. V. and W. M. Morrison. *Taiwan: Issues for Congress*. Congressional Research Service Report, 2017.
18. RINGEN, Stein a Jan KRIST. *Perfektní diktatura: Čína ve 21. století*. Praha: Academia, 2018.
19. SHAMBAUGH, David. *China Goes Global : The Partial Power*. Oxford University Press, 2013. Dostupné z:
<https://search-ebSCOhost-com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=e000xww&AN=563818&lang=cs&site=ehost-live&scope=site>
20. SHANG, Su-wu. *The Defence Capabilities of Small States: Singapore and Taiwan's Responses to Strategic Desperation*. London: Palgrave Macmillan, 2016.
21. SCHREER, Benjamin. a Andrew T. H. (Andrew Tian Huat) TAN. *The Taiwan Issue: problems and prospects*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020.
22. SILOVE, Nina. The Pivot before the Pivot: U.S. Strategy to Preserve the Power Balance in Asia. *International security*. 2016, **40**(4), s. 45-88. Dostupné z: <https://web-p-ebSCOhost-com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=ff08ec3b-b93d-47aa-8083-746d641192a2%40redis>
23. TALEB, Nassim Nicholas. Black Swans and the Domains of Statistics. *The American Statistician*. 2007, **61**(3), s. 198–199. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/27643893>
24. THÚKYDIDÉS, překl. Václav Bahník. *Dějiny peloponéské války*. Praha: Odeon, 1977.

Webové stránky

1. Anti-Secession Law adopted by NPC. 2005 [online]. 14.3.2005 [cit. 2022-04-17]. Dostupné také z: https://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2005-03/14/content_424643.htm
2. China, US not fated to fall in Thucydides' trap. China Daily [online]. 26.4.2021 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://global.chinadaily.com.cn/a/202104/26/WS6085f370a31024ad0baba3c4.html>
3. CLINTON, Hillary. „America’s Pacific Century,,. Foreign Policy[online]. 10.11.2011 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>
4. Čína dokončuje umělé ostrovy v Jihočínském moři, aby zdůraznila své nároky [online]. [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/svet/clanek/cina-dokoncuje-umele-ostrovy-v-jihocinskem-mori-aby-zduraznila-sve-naroky-306963>
5. HANANIA, Richard. There Is No Thucydides Trap Between the U.S. and China. RealClear Defense [online]. 8.6.2020 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: https://www.realcleardefense.com/articles/2020/06/08/there_is_no_thucydides_trap_between_the_us_and_china_115359.html
6. On Taiwan’s Election [online]. 11.1.2020 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://2017-2021.state.gov/on-taiwans-election/index.html>
7. Poprvé od roku 1949. Prezidenty Číny a Tchaj-wanu čeká historická schůzka. Čt24 [online]. [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1612918-poprve-od-roku-1949-prezidenty-ciny-a-tchaj-wanu-ceka-historicka-schuzka>
8. President Tsai delivers 2017 National Day Address [online]. 10.10.2017 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://english.president.gov.tw/News/5231>

9. Spojené státy jsou ochotné vojensky bránit Tchaj-wan, uvedl Biden v Tokiu [online]. 23.5.2022 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3492504-spojenske-staty-jsou-ochotne-vojensky-branit-tchaj-wan-uedl-biden-v-toku>
10. Taiwan Relations Act (Public Law 96-8, 22 U.S.C. 3301 et seq.). American Institute in Taiwan [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.ait.org.tw/our-relationship/policy-history/key-u-s-foreign-policy-documents-region/taiwan-relations-act/>
11. Text - H.Con.Res.88 - 114th Congress: Reaffirming the Taiwan Relations Act and the Six Assurances as cornerstones of United States-Taiwan relations [online], 2015-2016. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-concurrent-resolution/88/text/rfs>
12. The Xi-Ma Summit: A Lesson For US Diplomacy? The Diplomat [online]. [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2015/11/the-xi-ma-summit-a-lesson-for-us-diplomacy/>
13. Trump versus Čína: příběh obchodní války [online]. 30.12.2019 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/trump-versus-cina-pribeh-obchodni-vaiky-1365629>
14. U.S.-PRC Joint Communiqué. American Institute in Taiwan [online]. 1982 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.ait.org.tw/our-relationship/policy-history/key-u-s-foreign-policy-documents-region/u-s-prc-joint-communication-1982/>
15. U.S. Relations With Taiwan. U.S. Department of State [online]. 31.8.2018 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-taiwan/>
16. Vyhlášení nezávislosti znamená válku, varovala Čína Tchaj-wan. Echo24 [online]. [cit. 2022-06-26]. Dostupné z: <https://www.echo24.cz/a/SAyYm/vyhlaseni-nezavislosti-znamena-vaiky-varovala-cina-tchaj-wan>

17. WALDRON, Arthur. There is no Thucydides Trap. Supchina [online]. 12.6.2017 [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://supchina.com/2017/06/12/no-thucydides-trap/>
18. What Xi Jinping said about Taiwan at the 19th Party Congress [online]. 19.10.2017 [cit. 2022-07-07]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/10/19/what-xi-jinping-said-about-taiwan-at-the-19th-party-congress/>
19. Xi Jinping Calls for Adhering to One-China Principle in Meeting with Ma Ying-jeou. Mk.china-embassy.gov.cn [online]. 9.11.2015 [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: http://mk.china-embassy.gov.cn/eng/xnyfgk/201511/t20151109_2583101.htm
20. Zákon proti rozštěpení státu [online]. 17.3.2005 [cit. 2022-07-09]. Dostupné z: <https://www.mfa.gov.cn/ce/cecz/cze/xwdt/t187811.htm>